

Public Life and Institutions

CHAPTER THREE

1. The Political System

Britain has a democratic system of government although the country is a "constitutional monarchy" with the Queen as Head of State. The Queen has no political power and she plays only a formal part in the political life of the country. Britain is the only major country in the world which has no written constitution. However, there are a number of documents and statutes drawn up in the course of British history which may be regarded as forming a constitution. They include, amongst others: *Magna Carta* (1215), *The Petition of Rights* (1628), *The Habeas Corpus Act* (1679), *The Bill of Rights* (1689), *The Act of Settlement* (1701), *The Parliament Act* (1911), and the various *Reforms Bills* of the 19th century.

Therefore, it is possible to say that the British Constitution consists of:

- all the laws and decrees that have been made over the centuries;
- those laws which have been interpreted in the Law Courts in the past and are reinterpreted from time to time; and
- customary practices that have been carried out for centuries.

Thus the British Constitution is manifested in the institutions, procedures and practices derived from 500 years of constitutional legacy. It is based on the fundamental principle of the sovereignty or supremacy of Parliament and the accountability of the executive power to Parliament.

The evolution of Britain's unique political institutions began with the Great Charter (*Magna Carta*, 1215) by which King John guaranteed the privileges of all freemen and the Church, and assured the right to a fair jury trial. The Bill of Rights (1689) was the first legal document which paved the way towards constitutional monarchy. The Bill prevented the monarch from making laws or raising an army without Parliament's agreement. Since 1689 Parliament has grown steadily in power whereas the power of the Monarch has weakened.

The trend towards more political freedom, parliamentary rule, and eventually a democratic system slowly continued throughout the centuries. Today all real power lies with Parliament which is regarded as the symbol of British democracy and the guarantor of liberty of the British people.

Britain is a modern democracy. Men and women over 18 have the right to vote. They elect their Member of Parliament or MP. An MP represents his or her constituency, i.e. his or her electoral area, but he or she is not obliged to take direct orders from his voters. Elections to the House of Commons, known as parliamentary elections, form the basis of Britain's democratic system, and are held at least every five years.

TEST YOUR KNOWLEDGE

1. Has Britain a written constitution?
2. Who is the Head of State in the UK?
3. Why is Britain regarded as a democratic country?
4. Who has the right to vote in Britain?

2. The Monarchy

The British people regard the Queen not only as their Head of State, but also as the symbol of their nation's unity. The monarchy is the oldest secular institution in Britain, which has been preserved for over 1000 years with only one break of 11 years (1649-1660) after King Charles I was executed and a republic was established.

The official title of the Queen is: *Elizabeth the Second, by the Grace of God of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and of Her other Realms and Territories Queen, Head of the Commonwealth, Defender of the Faith.*

The Queen personifies the State. According to law, Queen Elizabeth II is Head of the Executive, Head of the Judiciary, Commander-in-Chief of the Armed Forces of the Crown, and the Supreme Gov-

ernor of the Established Church of England. She summons and dissolves Parliament. She opens the new session of Parliament with a speech from the Throne, outlining the government's programme, which is prepared by the Prime Minister.

The absolute power of the Monarch over the decisions of government has steadily declined since King John signed the Great Charter (*Magna Carta*) in 1215, and today it is practically non-existent although some very important formal powers still rest in the hands of the Queen, such as the Royal Prerogative to choose the Prime Minister; the Royal Assent, i.e. the royal signature which must be on all Bills before they can become law; and the power to dissolve Parliament. She appoints all important state officials, including the Prime Minister, and she confers honours and awards. However, in each case the Queen acts not on her own but on the advice of the Government.

Walter Bagehot (1826-1877), the Victorian economist, political analyst, and sociologist, wrote that "the Sovereign has three rights, the right to be consulted, the right to encourage, and the right to warn." In practice, the Queen acts on the advice of her ministers and Britain is governed by Her Majesty's Government in the name of the Queen. Traditionally, the Queen invites the leader of the political party who commands a majority in the House of Commons to form a government.

Queen Elizabeth II was born in 1926. Her father, George VI, had become king unexpectedly in 1938 after the abdication of his brother, Edward VIII, who gave up the throne in order to marry an American divorcee, Mrs Simpson. George VI and his wife (now the Queen Mother) did much to restore the popularity of the monarchy during World War II. Elizabeth married Prince Philip, now the Duke of Edinburgh, and succeeded to the throne in 1952. The Queen's working life is spent in her office, reading and signing State papers, or paying ceremonial visits in and outside Britain, often accompanied by her husband. Every November, as Head of State, she opens Parliament.

The Queen is the richest woman in the world, but this is partly an accounting fiction. Technically, she owns two palaces and a large number of valuable paintings, as well as Windsor Castle. The Queen also spends part of the year in a number of other properties: Buckingham Palace in London; Sandringham House in Norfolk with its farm; the Palace of Holyroodhouse in Edinburgh; and Balmoral Castle in the

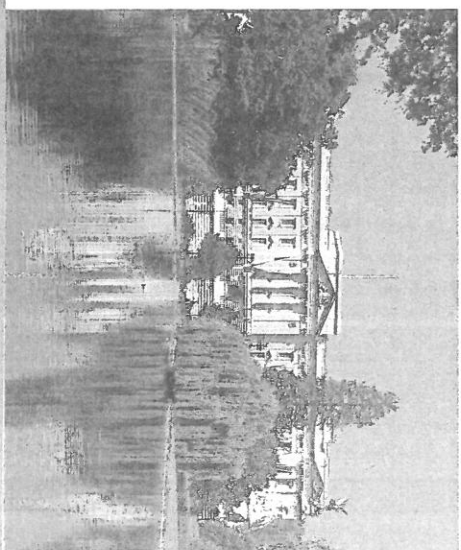

Queen Elizabeth II

Highlands of Scotland. In fact, all these properties belong to the State, and when she is in Buckingham Palace, she lives in relatively small private apartments in the north wing of the building which has 600 rooms. Her wealth has been accumulated by inheritance, by investments, and by income from her estates and farms.

The expenditure of the Queen related to her public duties is financed from the Civil List and from public departments, and has to be approved by Parliament. The Queen's private expenditure as Sovereign is met from the Privy Purse, which is financed mainly from the revenue of the Duchy of Lancaster. Other members of the royal

Buckingham Palace in London

family also receive parliamentary annual allowances to enable them to carry out their public duties. From her total income, she has to pay all the costs of her farm and horses, as well as the wages of approximately 5,000 employees working in ceremonial, office, and agricultural jobs. From April 1993 the Queen, together with the Prince of Wales, began to pay income tax, and the Queen also took responsibility for meeting the expenses of all members of the Royal Family except the Prince of Wales, whose income comes from the Duchy of Cornwall, her husband the Duke of Edinburgh, and Queen Elizabeth the Queen Mother.

The monarchy is hereditary, descending to the sons of the Sovereign in order of seniority, or if there are no sons, to the daughters. The eldest son of the Queen, Prince Charles (the Prince of Wales), is the heir to the throne. He attended Gordonstoun School in Scotland and studied History and Anthropology at Cambridge. He also served in the RAF. Although Prince Charles has very little formal authority because he has no constitutional position, he is very active in public life both in the UK and the Commonwealth.

TEST YOUR KNOWLEDGE

1. What is the role of the sovereign in modern Britain?
2. What is the Royal Prerogative?
3. When did the present Queen succeed to the throne?
4. What is the Privy Purse?
5. Which castles and palaces are occupied by the Queen?
6. Who is the heir to the British throne?

3. The Privy Council

One of the reminders of past royal power is the *Privy Council*. Until the 18th century, the Privy Council was the chief source of executive power in the State. But when the system of Cabinet government developed, the Privy Council became a formal and ceremonial body of advisors to the Monarch. There are about 400 Privy Counsellors, but since a quorum of as few as three members need to be present at a meeting, their service is purely honorary.

The institution of the Privy Council originated in the mediæval *Curia Regis*. It acquired great importance with the Tudors. The notorious Star Chamber was a Privy Council institution that investigated

political offences. The influence of the Privy Council declined in the 18th century. Privy Council meetings are usually held at Buckingham Palace. There is a tradition, started by Queen Victoria who found long meetings boring, that the Privy Council meets standing up.

TEST YOUR KNOWLEDGE

1. What was the role of the Privy Council in the past and what is it today?
2. When did the Privy Council lose much of its significance?
3. Where are the Privy Council meetings usually held?
4. How many members of the Privy Council make a quorum?

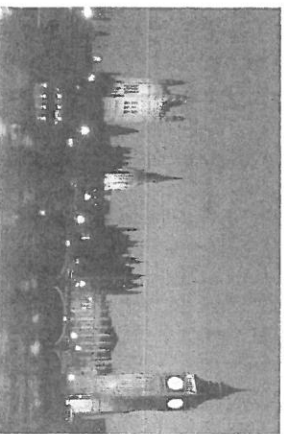
4. Parliament

Britain has the oldest parliament in the world. Its tradition goes back to Saxon times, when the king summoned the *Witan*, a council consisting of powerful barons and asked them for their advice in the matters of state, especially war and taxation. Parliament has the following functions:

- passing or abolishing laws;
- voting on taxation in order to provide the means for carrying on government policy and administration.

The Palace of Westminster, which stands on the Thames near Westminster Abbey in London, is the seat of the British Parliament. *Parliament* is the supreme legislative authority in the United Kingdom. It consists of two distinctly separate elements: the *House of Lords* and the elected *House of Commons*. They meet together only on symbolic occasions such as the ceremonial opening of Parliament.

Houses of Parliament by night

when the Commons are summoned by the Queen to the House of Lords. The members of each House meet in sessions which begin at the end of October and last for about one hundred and sixty days. The sittings begin at 2 o'clock in the afternoon and may end after midnight. The mornings are taken up with Committee work and administration matters. When Parliament is in session a flag can be seen over the building, and after dark the face of Big Ben is illuminated.

New laws may be proposed in Parliament by the Government, individual MPs, or members of the House of Lords. The proposal is known as a *bill*. In the nineteenth century, the majority of bills were prepared and introduced by private members. Today a new bill is as a rule first prepared by the civil servants in a ministry or department. Next it is introduced into Parliament for the first reading. A minister or a private member announces in the House: "Mr Speaker, Sir, a Bill". MPs leave the Chamber and read the bill. The proposed bill is debated in the House during the next reading. After the second reading the bill goes to a committee for detailed examination. The committee informs the House about the work in progress and proposed amendments which must be voted. If a majority of the MPs vote for the bill, it is sent to the House of Lords for discussion unless it is a financial bill. Financial bills are approved or rejected exclusively by the Commons. When the Lords approve of it, the bill is taken to the Queen for the *Royal Assent*. When it has been finally passed, the bill becomes an *Act of Parliament*. If the Lords vote against a bill which the Commons have passed, it can be delayed only for a year and then it becomes law. Rejection by the Lords, however, usually leads to some changes in the bill, which is then passed in its modified form.

TEST YOUR KNOWLEDGE

1. How old is the tradition of the British Parliament?
2. What is the seat of Parliament?
3. What does Parliament consist of?
4. What is the name of the lower chamber?
5. What is the name of the upper chamber?
6. How is a new bill proposed?

4.1. The House of Commons

The lower chamber, the House of Commons, is the main law-making body. Members of Parliament (abbreviated to MPs) represent the areas (or con-

stituencies) of the United Kingdom for which they have been elected. MPs are paid salaries which equal nearly twice the average industrial worker's wages, but are no more than a middle manager would expect to earn. Additionally, they receive an allowance to cover travel, living in London and paying a part-time secretary.

The House of Commons is elected by *universal adult suffrage* and in 1996 consisted of 651 Members of Parliament (MPs). However, there are only 370 seats in the debating chamber for them to sit on! Of 651 seats, 524 were for England, 38 for Wales, 72 for Scotland, and 17 for Northern Ireland. For an external visitor, who may sit in the *Strangers' Gallery* and look down into the House of Commons, it might seem that the entire procedure of the House, the customs, the highly formalised polite forms of address, and the debating chamber which is too small to accommodate all the MPs, all resemble an English club. The members are crowded on their green leather benches, some of them read newspapers, giggle or sleep during debates. However, since they are not supposed to read their speeches, their impromptu debates are much more interesting for spectators than those of their Continental colleagues. A quorum of thirty MPs is necessary for a vote, and as few as four members are required for a debate.

When the members of the House of Commons meet in session they sit on two sides of the chamber: one side for the governing party and the other for the opposition. The party that has won the general election makes up the majority in the House and forms the Government. The party with the next largest number of members in the House forms the official opposition. The Leader of the Opposition is the holder of an official post in the House of Commons. He or she receives a salary and forms a *shadow cabinet*. MPs cannot address each other directly during debates but only through the Speaker, and they refer to one another not by name but as "honourable member".

Important members of the House are the so-called *Party Whips*. They control and organise the attendance of members of their own party for important votes. A "three-line whip" is a memo which a member cannot ignore without risking expulsion from the party. The first two rows of seats in the debating chamber are occupied by influential members of the ruling and opposition parties. They are called *front-benchers*. The back benches are occupied by less influential members called *back-*

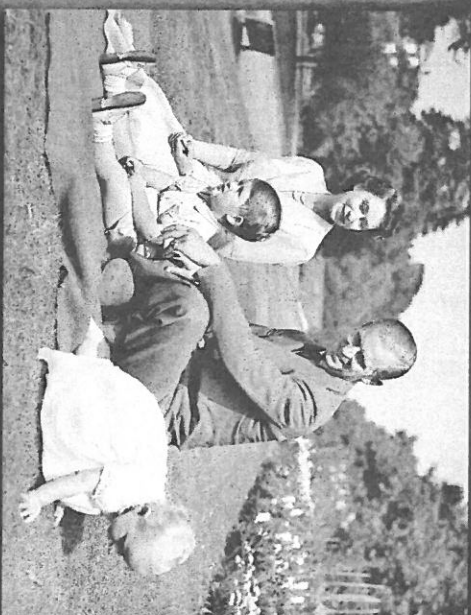

DYNASTIA WINDSORÓW

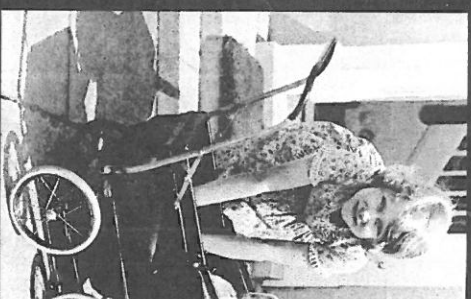

ELŻBIETA II na świat nie patrzy tylko z okien karety i palau. Stara się być blisko zwykłych ludzi, odwiedza szpitale i sierotnice, wspiera organizacje charytatywne. Często się sympatią 80 proc. swych poddanych

Ostatnia taka Królowa

BETROSKIE CHWILE z rodziną – księżem Filipem i dziećmi: Karolien i Anną. Początek lat 50. XX w. był najszczęśliwszym okresem w życiu przyszłej królowej

LILIBET – tak nazywała ją wówczas rodzina. Każde dziewczynka w jej wieku dawiała się

PSY towarzyszyły jej od dziecka. Pierwszy corgie pojawił się w pałacu w 1933 r. Miał na imię Dookie. Kolejna była Jane

W 1945 ROKU Elżbieta wstąpiła do kobiecej służby wojskowej. Szkoliła się na mechanikę i kierowcę. Zdobyła stopień kapitana

FOF / VIA ARCHIVE, PRESS ASSOCIATION IMAGES, EAST NEWS, REUTERS, EAST NEWS, TOP / FOTO FORUM

DYNASTIA WINDSORÓW

Marek Rybaczuk
Naukowiec, dzielnik, krytyk
Nauk o kulturze, polityce i literaturze
88021, Łódź, Włocławek

Jest rok 1815. Zemarł w wieży kościoła w Darmstadt. W środku nocy na cmentarzu pali się krąg świec ustawionych na grobach. Minch Emericus Kohary czyta formułę błagaw z „Mannale Exorcismorum”: „Będę się żarliwie modlił do Boga Wszchemogącego, aby ukarał grzechami ojców ich dzieci w trzecim i czwartym pokoleniu linii Kohary-Kohary”. Grzechem, który tak rozwiścieczył brata Kohary’ego, było wydziedziczenie majątku i linii jego rodu, książę Joseph Kohary, kanclerz skarbu imperium habsburskiego, przekazał cały majątek swojemu jedynemu dziecku, córce Antoinette de Kohary. Pominięty minch Kohary poprzysiął zemstę.

Jego kłątwa – jeśli wierzyć w jej moc – przesiaduje od tego czasu Koharyów, a więc także rodzinę obecnej królowej Elżbiety II. Z Koharyów wywodziła się żartowo królowa Wiktorja, jak i jej mąż książę Albert (zmarł na tyfus w wieku 42 lat). Ich krewnymi w żyłach męża królowej, Filipa, kuzyna Elżbiety II w trzecim stopniu pokrewieństwa. Kłątwa ciąży także na ich dzieciach. Pod koniec wojny z Niemcami w 1917 r. Koharyowie zmienili nazwisko na Windsor, bo stał się brzmiało zbyt niemiecko. Mimo to kłątwa do nich przylgnęła: w 1936 r. monarchia zachwiała abdykacją Edwarda VIII zakonowanego w rozwidzionej aktorze i nazistach, a w 1937 r. w dwóch katastrofach lotniczych zginęło pół rodziny księcia Filipa, przy-

szłego męża Elżbiety. W 1952 r. umarł w mekce na raka jej ojciec, król Jerzy VI.

Chodzą dyskusje
6 lutego 1952 r. 26-letnia królowa Elżbieta II zasiadła na tronie. Panuje od 60 lat i ani myśli abdykować. Przetrwała 12 premierów – pierwszym był Winston Churchill. Codziennie czyta setki dokumentów – także domnieśniane tajnych służb MI5 i MI6. Wyczerpała i nadaje szlachectwo. Była i jest symbolem stałości w świecie szalejących zmian ostatnich dekad.

Choć niektórzy krytycy Windsorów, tacy jak dramaturg John Osborne, nazywali monarchię „łotą plomną w ustach pchniętych zgnilizny”, Elżbieta II pozostała czymś w rodzaju narodowego symbola Brytyjczyków i auto-

rytetu moralnego spajającego królestwo. Tundro jej nie poraża. Ale radona teia też goręczone diamentowego jubileuszu to w pewnym stopniu fasada. Za swoje panowanie Elżbieta zapochła bowiem wysoki cenę.

– Jej świat wypełnia smutek i tragedia, a życie nie było pasmem wyłącznie służebnych uczynków – pisał w kultowej książce „Elżbieta, Behind the Palace Doors” (Elżbieta. Za drzwiami pałacu) jeden z biografów królowej, Nicholas Davies. Za księcia Filipa Elżbieta II wyszła z małżeństwa, gdy miała 21 lat. Szkoła przekonała się, że nie będzie kobietą jego życia, jednak rozwód wywołał kryzys konstytucyjny. Dlatego Elżbieta tkwi w pułapce nieudanego małżeństwa. Jego historia, a zwłaszcza klasyczny mąż,

to trup w szafie Windsorów. – Księżka Filipa i królową łączą stosunki partnerskie, ale jest to partnerstwo oparte na separacji – twierdzi autorzytatywne brytyjski historyk Andrew Norman Wilson, autor kilku opracowań o dziejach Windsorów.

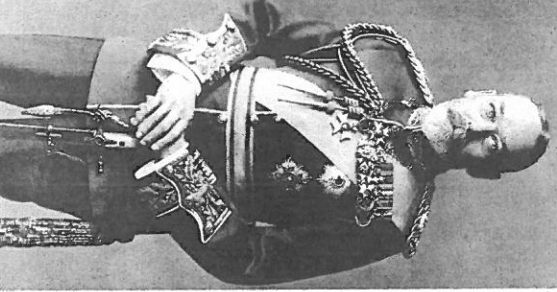
Na początku była to gorąca miłość. Przyjmując je strony Elżbiety. Kiedy 13-letnia Elżbieta wychowywana dala od rówieśników zobaczyła starszego o pięć lat wyposowanego księcia Filipa w mundurze marynarki (oprowadzał ją w 1939 r. po swojej szkole Royal Naval College w Dartmouth), zakochała się po uszy. Czekała na swojego księcia z całej całej wojny. Bo ten pacha do małżeństwa z Filipem, nie zważając na głosy, że młody książę jest playboyem bez grosza przy duszy

(przed ślubem z Elżbietą miał na koncie 6 funtów i otrzymał 11 funtów kapitańskiego żołdu Londyńczyka, że robił się po Londynie z kolegą luksusowym czarnym autem, a jego jedynym autem poza lądning busz jest rydł księcia duńskiego odnogi dynastii Kohary (osadzonej w XIX wieku na tronie Grecji).

W listopadzie 1947 roku nastąpiła zaślubiny. W pierwszych kilkunastu miesiącach, kiedy Elżbieta nie była jeszcze królową, miłość zdawała się kwitnąć. – Jest niezaspokojona. Nie wypuszcza mi nie z łóżka – zwierzał się przyjacielom Filip, który paradował wczorajmi bez pizamy po komnatach pałacu Windsorów. Elżbieta była naprawdę szczęśliwa.

Po wstąpieniu na tron Windsorów zaczęło się psuć.

ELŻBIETA II – BIOGRAFIA

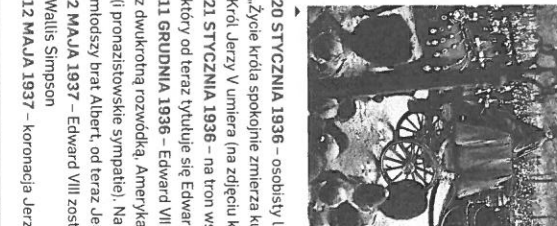
17 LIPCA 1917 – król Jerzy V, dziadek królowej Elżbiety II, zmienia nazwisko swojego rodu z Saxe-Coburg-Gotha na angielskie Windsor

21 KWIEŚNIA 1926 – na świat przychodzi Elżbieta Aleksandra Maria Windsor, przyszła królowa Elżbieta II

21 SIERPNIA 1930 – narodziny młodszego siostry przyszłej królowej Elżbiety II, Margorjaty

1932 – rodzina Windsorów przeprowadza się do rezydencji Royal Lodge położonej w parku przy zamku Windsor

6 MAJA 1935 – हुczne obchody 25-lecia panowania króla Jerzego V. Wzruszony zachowaniem poddanych monarcha mówi: „Nigdy nie zdawałem sobie sprawy z tego, że oni czują coś takiego”

20 STYCZNIA 1936 – osobiście lekarz króla podaje komunikat: „Życie króla spokojnie zmierzka ku swemu końcowi”

Król Jerzy V umiera (na zdjęciu kondukt pogrzebowy)

21 STYCZNIA 1936 – na tron wstępuje książę Wali Edward, który od teraz tytułuje się Edwardem VIII

11 GRUDNIA 1936 – Edward VIII abdykuje ze względu na romans (i pronazistowskie sympatie). Na jego miejsce wstępuje młodszy brat Albert, od teraz Jerzy VI

2 MAJA 1937 – Edward VIII zostaje trzecim mężem Wallis Simpson

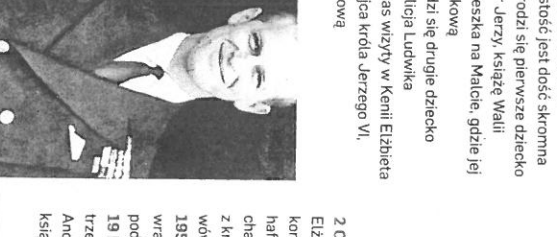
12 MAJA 1937 – koronacja Jerzego VI

1940 – 14-letnia księżniczka Elżbieta po raz pierwszy występuje na antenie BBC w programie „Children’s Hour”

1945 – 19-letnia Elżbieta wstępuje do kobiecej służby wojskowej, gdzie zdobywa stopień kapłana

10 CZERWCA 1947 – zaręczy Elżbieta z Filipem Mountbattenem (księciem duńskiego odnogi dynastii Kohary)

20 LISTOPADA 1947 – ślub Filipa i Elżbiety w opactwie Westminster. Ze względu na powojenne realia uroczystości jest dość skromna

14 LISTOPADA 1948 – rodzi się pierwszy dziecko Elżbiety, Karol Filip Jerzy, książę Wali

1949-1951 – Elżbieta mieszka na Malcie, gdzie jej mąż odbywa służbę wojskową

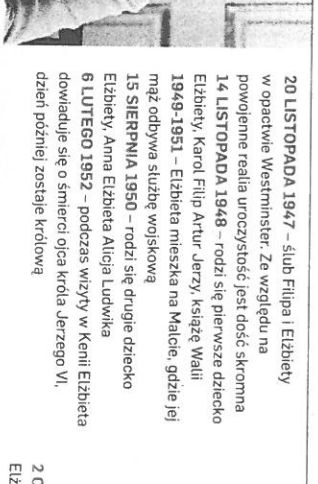
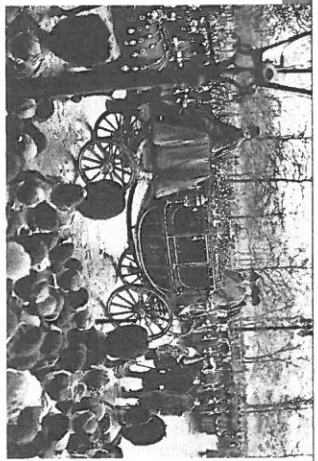
15 SIERPNIA 1950 – rodzi się drugie dziecko Elżbiety, Anna Elżbieta Alicja Luwika

6 LUTEGO 1952 – podczas wizyty w Kenii Elżbieta dowiaduje się o śmierci ojca króla Jerzego VI, dzień później zostaje królową

2 CZERWCA 1953 – koronacja Elżbiety II. Na jej życzenie suknia koronacyjna ozdobiona jest haftami w kształcie kwiatów charakterystycznych dla każdego z krajów, które podlegały wówczas brytyjskiej monarchii

1953-1954 – królowa odbyła wraz z mężem podróżną podróż dookoła świata

19 LUTEGO 1960 – rodzi się trzecie dziecko Elżbiety II i Filipa, Andrzej Albert Christian Edward, książę Yorku

DYNASTIA WINDSORÓW

Dwie sypialnie

Jako mąż królowej Filip został zmuszony do porzucenia kariery w marynarce i zamieszkania w pałacu Buckingham. Szarym ekipieci dworska wymagała, by chodził co najmniej dwa kroki za swoją żoną królową, która odmówiła nadania dzieciom przybranego nazwiska Mountbatten. Wkrótce przetożony nową rolę wyróżnił się do osobnej sypialni i uciekł w świat młodzieńcyżych marynarcech pasji - pięknych kobiet. Do Elżbiety II docierało coraz więcej bulwersujących informacji o burzliwych romansach i seksualnych eskapadach księżki. Na swoje apale o umiar słyszał od meza oraz czeskiej malo dworskie: „shut up!” (zamknij się!).

- Poczekał, wrócił. Wic, z której strony chleb jest po-

smarowany - poczekał król

lord Mountbatten. Ale Elżbieta nie chciała czekać. Miała od kilku lat inny cel państwa. Zeszła Filip nie wrócił nigdy. Z czasem zaczęli żyć obok siebie, pozając do wspólnych fotografii. Portret na wycieczkę się wygodała, nie wydwęć się pogodniał nawet na posilkach. Do Elżbiety II docierało coraz więcej bulwersujących informacji o burzliwych romansach i seksualnych eskapadach księżki. Na swoje apale o umiar słyszał od meza oraz czeskiej malo dworskie: „shut up!” (zamknij się!).

- Poczekał, wrócił. Wic, z której strony chleb jest po-

z księżną Abercorn, Sacha

Hamilton. W 1987 r. jeden z brytyjskich tabloidów opublikował zdjęcie księżki Filipa w ręczniku obejmującego księżną w kostiumie kąpielowym. Zaledwie dwa lata temu fotoreporter „Daily Mail” przysłał męża monarchini na wygładających wspomnień - choć wyraźnie skrywanych przed światem - ploteczek z lady Brabourne. Spokojnie w dyskretnie zaparkowanym aucie przewalał brysk aparatu - Filip ma romans, uwielbia zwłascza mlode, piękne artystki. Królowa nauczyła się to akceptować - mówi autorka biografii Windsorów, Elżbieta II poza służbą mo-

dzielnia pasję do koni. Poła-

czyła ją wieloletnia gorączka przyjaźni z egipsem, komusurym Patrickiem Plunkettem. Z tym ostatnim Elżbieta wymykała się incognito do londyńskiego centrum w niedzielne popołudnia. Wczasy Plunket zabierał królową z pałacu Buckingham do restauracji swoim wysublimowanym roverem. Niestety, klątwą młodzi Kohary'ego wciąż działała.

Nagłośnionymi przez media romansami i rozwodami zakończyły się małżeństwa trojga z czworga jej dzieci - Anny, Karola i Andrzeja. Królowa ma osmiorgo wnucząt, ale słabo toleruje male dzieci. Uwielbia za to swoich osiem psów rasy corgi, karmionych codziennie urczyście na srebrnym zastawie - w przeciwieństwie do buda zwycięzcy portafila być bez-

teresowne, wietne i nie spr-

wiąg większych kłopotów. W innej mitosierdzia Monarchinie meczyły także dlugo sekrety jej matki: ta była nalogowa hazardzistka, która pozostawiła po sobie do spłaty 3 mln funtów dlugów, miała także problemy z alkoholem. Pamięć Elżbiety obciąża także inna, bardzo symptomatyczna tajemnica rodzinna. Dwie z córek brata królowej matki, Johna Bowers-Lyona - unodziły się poważnie upośledzone umysłowo. Aby wyżyć to zdarzenie, obie dziewczynki - Nertesse i Katherine Bowers-Lyon - oddano szybko do zakładów psychiatrycznych. Od lat 60. nikt z rodziny nie odwiedzał ich w szpitalu, choć Królowa Matka była patronką Menap - stowarzyszenia walki o prawa Brytyczeków

niepohospirnych intelektualnie. Według oficjalnego

wydawnictwa arystokracji angielskiej Burke's Peerage obie dziewczynki zmarły w 1963 r. Była to jednak smierć wirtualna. Chodziło o to, by pozbyć się problemu. Według niedawnego programu telewizyjnego Channel Four Nertessa zmarła w 1969 r., a jej siostra podobno żyje do dziś.

Dla Elżbiety Windsor, a wczesniej dla jej matki najbardziej liczył się zawsze wizerunek dynastii. Dlatego też po dziś dzień królowa - jak pisze król jej biografów, Robert Lacey - „lwa w małżeństwie dziwniejszym od związku swojego syna Karola”. I przede wszystkim ta właśnie tajemnica kryje się za jej melancholijnym grymasem i uśmiechem na widok ukochanych psów corgie.

ORDER OD KRÓLOWEJ

W pałacu Buckingham rzadko bywa weselo. Kolonowy tłum pojawia się 20 razy do roku, kiedy królowa rozdaje order i tytuły szlacheckie pod czujnym okiem halabardników w strojach z epoki Tudorów. Tytuł dostają zasłużeni dla kraju i monarchii, ale także ludnie świata rozrywki. Swego czasu odebrał go nawet republikanin Mick Jagger, choć śpiewał na złość królowej: „Mam fatalne objawy, piję herbatę o trzęciel po podłubiu”

10 MARCA 1964 - na świat przychodzi Edward Antoni Ryszard Ludwik, hrabia Wessex, najmłodszy syn Elżbiety

14 LISTOPADA 1973 - księżniczka Anna, córka Elżbiety, wychodzi za mąż za Marcia Phillipsa, porucznika dragonów

1976 - królowa wysłała pierwszego e-maila podczas wizyty w bazie wojskowej

29 LIPCA 1981 - ślub najstarszego syna królowej Karola, księcia Walli, z lady Dianą Frances Spencer

1992 - królowa zaczyna płacić podatki do budżetu państwa

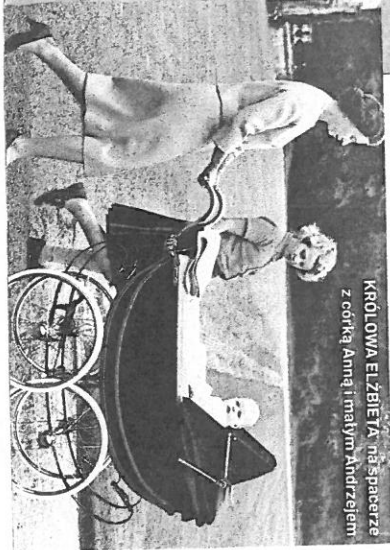
29 SIERNIA 1996 - oficjalna separacja księżki Karola i księżnej Diany

31 SIERNIA 1997 - Diana ginie w wypadku samochodowym w Paryżu

9 LUTEGO 2002 - umiera siostra Elżbiety II, Małgorzata

30 MARCA 2002 - umiera matka Elżbiety II, Królowa Elżbieta

KRÓLOWA ELŻBIETA na spacerze z córką Anną i matym Andrzejem

21 CZERWCA 1982 - narodziny księżki Williama, pierwszego

syna księżki Karola i księżnej Diany

9 LIPCA 1982 - w swojej sypialni królowa Elżbieta doszreśla wianrywacza, 31-letniego Michaela Fagana, siedzącego przy jej łóżku. Nieproszone gość spędził później sześć miesięcy w szpitalu psychiatrycznym, do rozpoznanu u niego choroby psychicznej

15 WRZEŚNIA 1984 - narodziny księżki Harry'ego, drugiego dziecka księżki Karola i księżnej Diany

23 KWIEŚNIA 1992 - rozwód jedyni córki królowej Elżbiety, księżniczki Anny, który równocześnie był pierwszym rozwodem w historii rodu Windsorów

9 KWIEŚNIA 2005 - książę Karol postubiha

Camille Parker Bowles, swoją wieloletnią przyjaciółkę

2006 - na ekrany

wchodzi film „Królowa” w reż. Stephena Frearsa z Helen Mirren w roli tytułowej

2012 - królowa obchodzi diamantowy jubileusz panowania

Sekrety rodziny

Elżbieta II panuje od 60 lat. Doczekać się 129 oficjalnych portretów oraz 11 rzeźb i pomników. Jest symbolem stabilności i godności. Ale za nieprzeniknącą twarzą monarchini kryją się wstydliwe skrywane sekrety dynastii Windsorów.

NA ZDJĘCIU 1. Grace van Cutsem (córka lady Rose Astor i Hugh von Cutsem), 2. Tom Pettifer (chrzestny kściężąt Williama), 3. Eliza Lopes (wnuczka Camilla Parker Bowles, księżna Kornwali), 5. Książe Karol, 6. Książe Filip, 7. Królowa Elżbieta II, 8. Książe Harry, 9. Książe William, 10. Kate Middleton, 11. Michael Middleton (ojciec Kate), 12. Carole Middleton (matka Kate), 13. James Middleton (brat Kate), 14. Philippa Middleton (siostra Kate), 15. Margaria Armstrong-Jones (córka Davida Armstronga-Jonesa, wnuczka króla Jerzego VII), 16. lady Louise Windsor (córka księcia Edwarda i księżnej Sophie), 17. William Lowther-Pinkerton (syn Jamiego Lowther-Pinkertona, osobistego sekretarza księcia Williama)

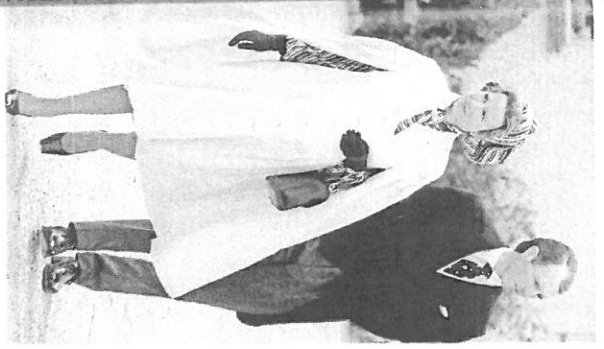
RODZINNE ZDJĘCIE z 1971 roku. Wszyscy są zadowoleni i uśmiechnięci. Królowa zawsze dbała by wizerunek Windsorów był nieskazitelny. Dopiero potem zaczęły pojawiać się na nim rysy i piękniecia

ŚLUB STULECIA – 28 lipca 1981 roku książę Karol poślubił Dianę Spencer. Nie nie zapowiadało późniejszej tragedii

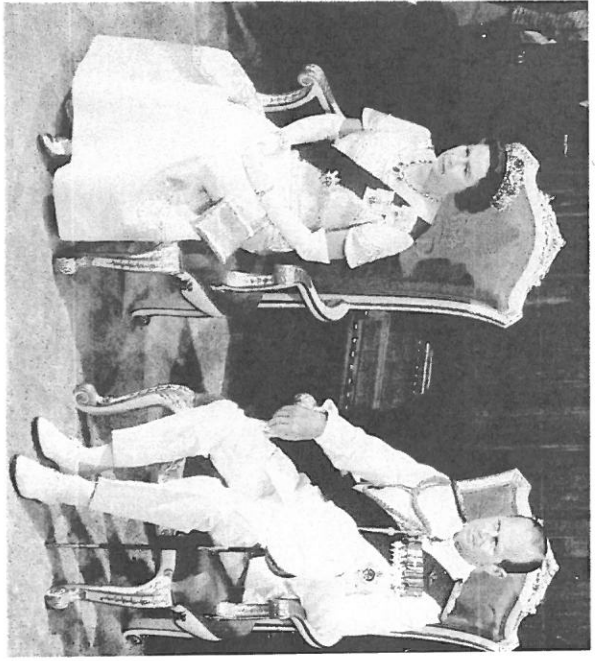
KSIĄŻĘ WILLIAM, ukończony wnuk Elżbiety II, i jego żona Kate Middleton zapowiadają nowoczesne oblicze monarchii

KSIĘŻNA ANNA (córka królowej Elżbiety II) z mężem Markiem Philipsem w 1981 roku. Para spodziewa się drugiego dziecka

KRÓLEWSKIE PSY Elżbieta II wolne chwile od lat spędza ze swymi pupilami. Jak tu na spacerze w 1974 roku

SREBRNY JUBILEUSZ swego panowania Elżbieta II obchodziła w 1977 roku

KSIĄŻĘ HARRY marzy o karierze wojskowej. Służy w brytyjskim lotnictwie. lata na helikopterach bojowych

PH: EICHFIELD STUDIOS LIMITED/PT ASH PRESS MEDIA, AP (2); TIM GRAMM/GETTY IMAGES/FLASH PRESS MEDIA; ANWAR HUSSEIN/FLASH PRESS MEDIA, AP

and the *Sorcerer's Stone* in the US in 1998). *Harry Potter and the Chamber of Secrets* (1999), *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban* (1999), *Harry Potter and the Goblet of Fire* (2000), *Harry Potter and the Half-Blood Prince* (2005). Although they are written for children, the books are popular with adults too. Rowling has won many awards for her writing and her books have been made into series of films.

Rowntree Mackintosh /ˈraʊntriː mækiŋtoʃ/; *ˈmækiŋtoʃ*: AmE 'mækiŋtoʃ/; a British company that makes many well-known types of sweets, including 'Kit Kat', 'Smarties' and 'Black Magic'. It is now owned by Nestlé.

the Royal Academy (also the **Royal Academy of Arts**) (*abbr* the RA) an organization formed in 1768 to encourage the arts of painting, sculpture and architecture in Britain. Its first president was Joshua Reynolds. The Academy's buildings at Burlington House, London, contain an art school and a number of galleries, where a popular exhibition is held every summer showing work sent in by the public. Members of the Academy, who are important artists, can put the letters RA after their names. See also ROYAL COLLEGE OF ART, ROYAL SCOTTISH ACADEMY, ROYAL SOCIETY OF ARTS.

the Royal Academy of Dramatic Art (*abbr* RADA) a college in central London, England, for training professional actors. It was established in 1904 by the actor Sir Herbert Beerliam Tree, and contains the Yvonne Arlidge Theatre, where students perform plays.

the Royal Academy of Music a college for the study of music in Marylebone, London, England. It was established in 1822 and is London's oldest music college. Compare ROYAL COLLEGE OF MUSIC.

the Royal Air Force (*abbr* the RAF) ⇒ note at ARMED FORCES.

the Royal Albert Hall ⇒ ALBERT HALL.

the Royal and Ancient a golf club established in 1754 at St Andrews, Scotland. It is recognized as the world's leading authority on the rules of golf (except in the US). It also organizes The 'Open golf competition, which is sometimes played on the course there.

the Royal Armoured Corps (*abbr* the RAC) a division of the British Army formed in 1939 to combine all the units using armoured vehicles (= tanks or other heavily protected and armed vehicles). It also includes all the old cavalry regiments (= soldiers who fought on horses), except the 'Household Cavalry.

the royal arms n [pl] the personal symbol of the British king or queen, consisting of a lion and a unicorn holding a shield, on which other symbols represent England, Scotland and Ireland. The words 'Honi soit qui mal y pense' (the motto of the 'Order of the Garter') are written on a belt around the shield. Underneath are words: 'Dieu et mon droit' (the personal motto of the king or queen). Companies with a 'royal warrant to supply goods to members of the 'royal family may use the royal arms on their products, etc.

the Royal Artillery (*abbr* the RA) a division of the British Army, formed in 1716, whose main weapons are large guns and missiles for shooting at enemy soldiers, aircraft, etc.

Royal Ascot /ˈrɔːskɒt/ (also **Ascot**) a fashionable British horse-racing event held at Ascot each year in June. Members of the 'royal family attend some of the races, and many people go there for social reasons rather than sport. The third day of Royal Ascot is usually 'Ladies' Day', for which many of the women present wear large and elegant hats. See also ROYAL ENCLOSURE, SEASON.

the royal assent n [sing] the final stage that a British Act of Parliament must go through to become law, when it is signed by the king or queen.

the Royal Automobile Club (*abbr* the RAC) a British club for drivers of motor vehicles. It offers various services to its members, especially help when their vehicles break down. It developed from a club established in London in 1897. Compare AUTOMOBILE ASSOCIATION.

the Royal Ballet the national ballet company of Britain. It was formed from a company started in 1931 by Ninette de Valois and became the Royal Ballet in 1956. Its famous dancers in the years before 'World War II' included Alicia Markova, Anton Dolin and Robert Helpmann, and after the war Margot Fonteyn and Rudolf Nureyev. It performs both modern and traditional works. Its main base is the 'Royal Opera House, Covent Garden, London. See also SADLER'S WELLS.

the Royal Bank of Scotland /ˈskɒtləndˌaɪnbəŋk/ the largest Scottish bank, established in 1727. It is part of the Royal Bank of Scotland Group, which also owns 'NatWest.

the Royal British Legion ⇒ BRITISH LEGION.

royal charter n an award given by the British 'Crown to certain organizations or institutions which are recognized as the leading authorities in their field. Organizations with royal charters include the 'BBC, the 'Royal Academy and some British universities.

the Royal College of Art a college for the study of art, in central London, England, established in 1837. Many famous British artists studied there in the 1950s and 1960s, including David Hockney and Bridget Riley. It now only offers postgraduate courses (= courses above ordinary degree level). See also ROYAL ACADEMY, ROYAL SOCIETY OF ARTS.

the Royal College of Music a college for the study of music in Kensington, London, England, established in 1883. The college has a museum of musical instruments. Compare ROYAL ACADEMY OF MUSIC.

the Royal College of Nursing Britain's largest trade union for nurses, which also provides education for its members at the Royal College of Nursing Institute in London.

the Royal College of Physicians a professional organization for doctors in England, Wales and Northern Ireland, first formed in 1518. Its equivalents in Scotland are the Royal College of Physicians of Edinburgh and the Royal College of Physicians and Surgeons of Glasgow.

Royal Commission n a group of people appointed by the British government to investigate and report on a particular matter. For example, the Royal Commission on Criminal Justice (1993) recommended changes to police and legal procedures after the case of the 'Guildford Four and 'Birmingham Six.

the Royal Courts of Justice ⇒ LAW COURTS.

the Royal Court Theatre a theatre in 'Sloane Square, established in 1870. It is known for its performances of modern plays, particularly by the 'English Stage Company and for the Young Writers Programme it has run since 1966.

the Royal Crescent a long curved street in the town of Bath, south-west England, with a continuous row of houses on one side and a large open area on the other. It was designed in 1767-75 by John Wood the younger (1728-81), and is admired as a fine example of 'Georgian architecture.

Royal Doulton™ /ˈdɒltn̩, aɪn/ 'dɒltn̩/ an English company that makes pottery and porcelain (= hard, white, shiny material made by baking a type of

the clay). It was started in London in the early 19th century by John Doulton and his son Henry. The company's factory is now at Burslem and his son Henry. The company's there is a Boulton museum nearby.

the Royal En closure a special area of the grounds at Royal Ascot, a famous British horse-racing event. There are only allowed in if they have a ticket, and formal suits and women must wear skirts that reach below the knee.

the Royal Engineers (*abbr* the RE) a division of the British Army, formed in 1717, which deals with engineering tasks such as building bridges, etc.

the Royal Exchange a theatre in 'Manchester, England, built in the city's old cotton exchange (= a large circular trading hall). The theatre reopened in 1998 after it was damaged by an 'IRA bomb in 1996.

the royal family (in Britain) the term used to refer to the present Queen and her family: her husband, Prince Philip and their children, Prince Charles, Princess Anne, Prince Andrew and Prince Edward, together with their wives or husbands and children. The wider family, who gather on ceremonial occasions, includes the Queen's cousins and their children. The present royal family (= ruling family) is the House of 'Windsor (1606-97), and before that from Egbert, King of Wessex 802-39. The monarch or sovereign (= king or queen) originally had sole power but over time sovereign's powers have been reduced and, though the present Queen is still head of state and Commander-in-Chief of the armed forces, she acts on the advice of her ministers and Britain is in practice governed by Her Majesty's Government. The Queen has some official duties, such as opening a new session of 'Parliament and giving 'royal assent to new laws, but her main role is as a representative of Britain and the British people.

It is also held of the 'Commonwealth and works to strengthen links between member countries. Other members of the royal family also represent Britain, act as patrons of British cultural organizations and support the work of charities. Through most of the 20th century, the royal family were only seen on formal occasions and remained distant and dignified. However, at the end of the 20th century, the younger royals began to live more public lives and attracted enormous media attention, and traditional respect for the royal family began to decline. Especially after the death of Princess Diana, the royal family was criticized and many people began to think that they were out of touch with modern attitudes. Since then they have tried to be more open and to have a wider range of people. Some people in Britain they might like some aspects of the monarchy although more modern. Others would not want to see any big changes. There are also people who would prefer not to have a monarchy, to be citizens rather than subjects.

the Royal Festival Hall (also the **Festival Hall**) a large concert hall on the 'South Bank of the 'Thames in London. It was opened in 1951 as part of the 'Festival of Britain. Since then various other concert halls and theatres have been built around it. The 'London Philharmonic Orchestra has performed there regularly since 1952.

the Royal Film Performance an event held each year in London, England, in which a new film is shown for the first time before an audience including members of the 'royal family. Money from the event goes to charity. Its former name was the Royal Command Film Performance. Compare ROYAL VARIETY PERFORMANCE.

the Royal Flying Corps (*abbr* the RFC) the name of the first British air force, formed in 1912. It became the 'Royal Air Force in 1918.

the Royal Free Hospital a hospital in 'Hampstead, London, England, established in 1828 by William Marsden (1796-1867), who also established London's 'Marsden Hospital. It was one of the first hospitals to treat patients free of charge.

the Royal Geo Graphical Society an organization formed in London, England, in 1830 to provide money and support for journeys of discovery abroad, especially in Africa. Among the first journeys were those of David Livingstone and Richard 'Burton. Its main work today is in scientific publishing and education. ⇒ ROYAL OBSERVATORY.

the Royal Highland Regiment ⇒ BLACK WATCH.

the Royal Horticultural Society (*abbr* the RHS) a British society of gardeners, started in 1804 by Joseph 'Parks and others, which holds the 'Chelsea Flower Show each year. The Society owns various gardens around Britain, including the garden at 'Wisley where research into horticulture (= growing flowers, fruit and vegetables) is carried out.

the royal household n the staff of a British king or queen. Its senior members include the 'Lord Chamberlain, and it also includes representatives of the other officials. Other members of the 'royal family have their own smaller households.

the Royal Institute of British Architects (*abbr* the RIBA) a British organization, started in 1834, that aims to encourage the understanding, study and practice of architecture. Its members are architects and other people with an interest in architecture, and it centre in London.

the Royal Institution a British organization established in 1799 with the aim of teaching science to the public through talks and experiments. Its past directors have included Michael 'Faraday and Humphrey 'Davy. Institution's buildings in London. The most famous of its public talks is the Christmas Lecture for Young People, started in 1826 and now shown every year on British television.

the Royal International Agricultural Show (also the **Royal Show**) an exhibition of farming methods, machinery, animals, etc. held every year at Stoneleigh Park, 'Warwickshire, England.

the Royal International Horse Show an international competition of showjumping (= the sport of riding horses over difficult barriers) held every year at Hickstead, 'Sussex, England.

the Royal Liverpool Philharmonic Orchestra /ˈlɪvərpuːl aɪn/ 'lɪvərpuːl (*abbr* the RLPO) a leading British orchestra established in Liverpool in 1840. Famous conductors of the orchestra have included Thomas 'Beethoven and Malcolm Sargent.

the Royal Mail (in Britain) the organization that collects and delivers letters. It is a part of the Royal Mail Group Plc, an independent company that owns the 'Post Office and provides a service for delivering parcels.

the Royal Ma rines /ˈmɑːrɪnz/ a branch of the British 'Royal Navy that can fight on land as well as at sea. It was formed in 1664 and is best known for its div-

GEORGE VI

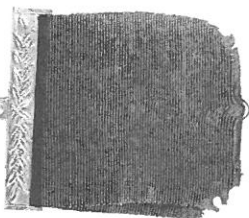
1936-1952

TIME LINE OF THE REIGN 1936-1952

- 1936 George VI accedes to the throne upon the abdication of his brother, Edward VIII.
- 1938 Prime Minister Neville Chamberlain signs agreement with Hitler at Munich in an attempt to stop outbreak of war in Europe.
- 1939 Outbreak of Second World War.
- 1940 Retreating British troops evacuated from beaches of Dunkirk as Germans advance.
- Winston Churchill becomes Prime Minister.
- Battle of Britain.
- Heavy aerial bombing raids on British cities.
- 1941 USA enters War after Japanese surprise air raid on Pearl Harbor.
- 1942 Decisive British victory over Germans at El Alamein.
- 1944 D-Day landings in Normandy.
- 1945 Defeat of Germany marks end of the War in Europe (8 May), Japan surrenders, after US drops atomic bombs (14 August).
- United Nations formed.
- Labour Government in Britain.
- 1951 Festival of Britain.
- 1952 George VI dies.

George VI created two new decorations for acts of civilian gallantry: the George Cross and the George Medal.

of private and state schools could meet in a holiday atmosphere. He also began a series of royal visits abroad which made Britain, and its monarchy, more familiar throughout the Empire.

When war broke out in 1939, it was suggested that he – or at least his two young daughters,

Elizabeth and Margaret – should go to Canada.

But he and the Queen refused to leave England, despite the air raids, and

concerned themselves with the victims of the bombardments of London. This added to his, and the Queen's popularity, especially when

Buckingham Palace was bombed nine times. In order to recognize the valour of his subjects he created two new decorations, the George Cross and the George Medal, both awarded to men and women for civilian acts of gallantry.

ROYAL BIOGRAPHY

BORN: 14 December 1895, Sandringham, Norfolk; **PARENTS:** George V and Mary of Teck; **ASCENDED THE THRONE:** 11 December 1936.

CROWNED: 12 May 1937, Westminster Abbey.

AUTHORITY: King of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and British Dominions overseas, Emperor of India (until 1947).

MARRIED: Elizabeth Bowes-Lyon, daughter of the Earl of Strathmore and

Kinghorne; **CHILDREN:** Two daughters, the future Elizabeth II and Margaret; **DIED:** 6 February 1952, Sandringham.

BURIED: St George's Chapel, Windsor.

WHEN HIS BROTHER abdicated, Albert Arthur George Windsor, Duke of York, known as Bertie to his family, was thrust into a situation that he did not relish. He would have preferred to remain as just another member of the royal family, living as a country squire. His duty lay in accepting the role of King, however, and taking the name of George VI to stress the continuity of the crown, he assumed the throne. He was greatly helped by his wife, the former Lady Elizabeth Bowes-Lyon. She gave him the strong moral support and confidence to speak in public, despite his stammer, and to overcome his awareness that he lacked the natural charisma of his brother. Despite his doubts, George made a great success of his reign.

As a young man he had served in the Royal Navy at the Battle of Jutland and later in the Royal Naval air service. On leaving the services he became interested in factory conditions and the social structure of postwar Britain. He set up the Duke of York camps where boys

ELIZABETH II

1952-

ROYAL BIOGRAPHY

BORN: 21 April 1926, 17 Bruton Street, London. **PARENTS:** George VI and Elizabeth Bowes-Lyon. **ASCENDED THE THRONE:** 6 February 1952.
CROWNED: 2 June 1953, Westminster Abbey; **AUTHORITY:** Queen of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. **Head of the Commonwealth.** **MARRIED:** Philip, son of Prince Andrew of Greece.
CHILDREN: Three sons, Charles, Andrew and Edward, and one daughter, Anne.

It has been said about the young Elizabeth II that she was grave, reserved and wise beyond her years. Her many years as reigning monarch have made her utterly professional and mindful of the seriousness of her role.

THE REIGN OF Elizabeth II has been no less eventful or hazardous for Britain than that of her Tudor predecessor. It has included war, political and social upheaval, and one threat that first Elizabeth did not have to defend herself against – the attacks of an intrusive and often malicious mass media.

When her father died in 1952 Elizabeth was in Kenya with her husband, Prince Philip. It was the start of a trip that should have taken her to the furthest points of the Empire and Commonwealth, a demanding job which, in subsequent years, would make her the most travelled monarch in British history.

The new Queen had also soon to deal with a break-up of the social structure at home, as a tide of change in social attitudes, which became more of a tidal wave in the 'Swinging Sixties', swept away established social forms. Brought up in a traditional manner by her parents in an aristocratic Court, not known for its modernity, the Queen and her family had to find a way to meet the demands of a more democratic, media-driven society. That she did not immediately succeed was made clear in 1957 by the furore that greeted an article in a national magazine. It was written up by a former Lord turned commoner, Lord Altrincham, and criticized her staff as being out-of-touch and narrow-minded. It also said that her own style was 'priggish' and 'schoolgirlish'. Wisely, the Queen did not respond, adopting a low profile while the torrents of criticism, satire and even abuse swirled about the monarchy.

With the support of her husband, Prince Philip, she made her family more accessible, encouraging them in their public duties and

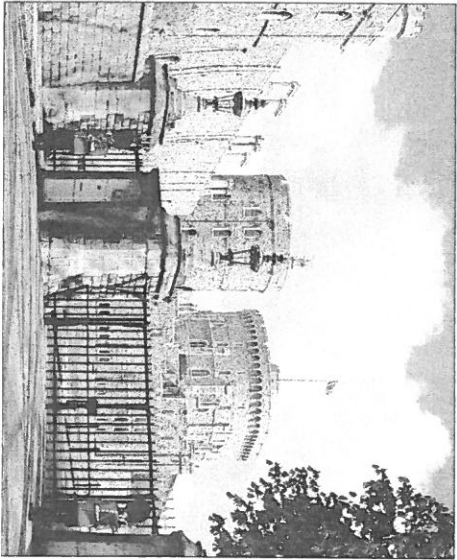
providing opportunities for media coverage. During her reign she has worked with ten Prime Ministers representing Conservative and Labour governments, and has lived through the labour crises of the three-day week, miners and newspaper strikes, and the problem of Northern Ireland and the Falklands War.

In 1997, faced with the breakdown of marriages in the royal family she swept away former accusations that the monarchy had little in common with ordinary people, by referring to a year of unhappiness in her own family as the *Annus Horribilis*. Now, as she approaches the Golden Jubilee of her reign, there are few who would not agree that the young woman who became a Queen at the age of twenty-five has made a very difficult job.

LIME LINE OF THE REIGN 1952-1979

- 1952 Elizabeth accedes to the throne on the death of her father George VI.
- 1953 Edmund Hillary and Tenzing Norgay climb Everest just before Coronation Day.
- 1955 Winston Churchill resigns as Prime Minister and is succeeded by Anthony Eden.
- 1957 Harold Macmillan succeeds Eden as Prime Minister.
- 1959 Oil is discovered in the North Sea.
- 1963 Alec Douglas-Home replaces Harold Macmillan as Prime Minister.
- 1964 The Beatles release their first LP.
- 1964 Labour government of Harold Wilson takes office.
- 1969 Charles invested as Prince of Wales.
- 1970 Edward Heath becomes Conservative Prime Minister.
- 1971 Decimal currency is introduced.
- 1973 Britain joins the European Community.
- 1974 Harold Wilson returns as Prime Minister.
- 1979 Margaret Thatcher becomes Britain's first woman Prime Minister.

ROYAL RESIDENCES

Windsor Castle the largest occupied castle in the world

WINDSOR CASTLE is the largest castle in Britain. Set in its own Great Park, it was once used as a hunting ground for kings. The castle is dominated by a powerful Round Tower and the splendid St George's Chapel, the burial place for many Kings and Queen. From its commanding position above the Thames, the castle has splendid views of the Thames Valley and Eton College and its chapel.

The castle was first a simple structure used by William I as a hunting lodge. It was not until the reign of Charles II that it became a well-appointed royal residence. Since then, it has been a favourite home for the royal family, made all the more so by a disastrous fire in 1992. Restoration, funded partly by opening Buckingham Palace to the public, was carried out to the highest standard and the castle is once again a favourite place with royalty and tourists alike.

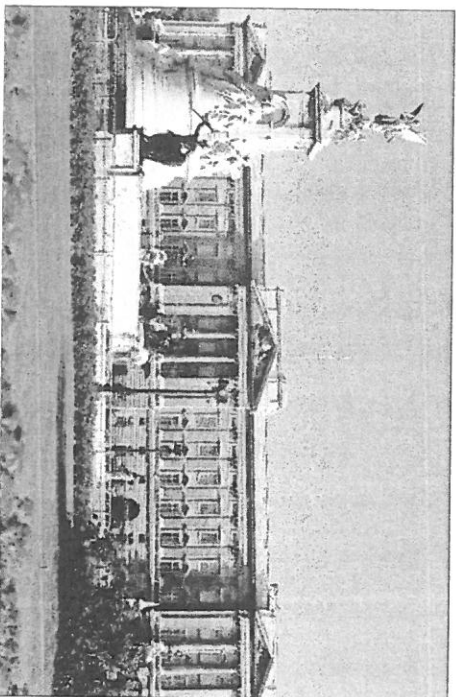
Buckingham Palace is the London home of the sovereign. Set at the top of The Mall, close to the Tudor St James Palace and Clarence House, and surrounded by Green Park and St James Park, it is the centre of royal London. The original house was built in 1677 and was bought by George III in 1762. It was later enlarged by George IV, who engaged the architect John Nash, who was creator of Regent's Park and Regent Street, to carry out the work. Queen Victoria was the first sovereign to live in Buckingham Palace, moving there from Kensington Palace shortly after her accession. Since 1993, the State Rooms of Buckingham Palace have been open to the public in the summer. The Queen's Gallery, built by the Queen on the site of the palace's bombed chapel has been considerably enlarged in time for her Golden Jubilee. It will provide

an opportunity to see some of the art masterpieces of the Royal Collection.

The Royal Family's favourite private residence in Scotland is Balmoral Castle, set on the River Dee in Aberdeenshire. The original building, acquired by Queen Victoria and Prince Albert, who had a particular fondness for Scotland, was rebuilt to the royal couple's own design. It greatly pleased Victoria, who, in her book *Leaves from My Journal of Our Life in the Highlands*, called it her 'dear paradise'.

Another favourite private residence is Sandringham in Norfolk, which was bought by Bertie, the Prince of Wales, in 1860. It was redesigned in an Elizabethan style in red brick, according to the ideas of the Prince and his beautiful bride, Alexandra of Denmark. It was their country home and has continued to offer the Royal Family a rare degree of privacy.

No longer a royal residence, but an imposing building with a regal appearance, is Osborne House on the Isle of Wight. This was built for Victoria and Albert as a private family home by the seaside, by the architect Thomas Cubitt, who also built the East front of Buckingham Palace. He gave Osborne House an Italian style with a large square tower and terraces with views over the Solent. It was here that Edward VII, George V and George VI later indulged their love of yachting – though not from Osborne House, because Edward VII had already sold it. The Solent, which borders the house grounds, was where Queen Victoria tried the prevailing fashion for sea bathing for the first time.

Buckingham Palace has served as the official London residence of Britain's sovereigns since 1837.

13

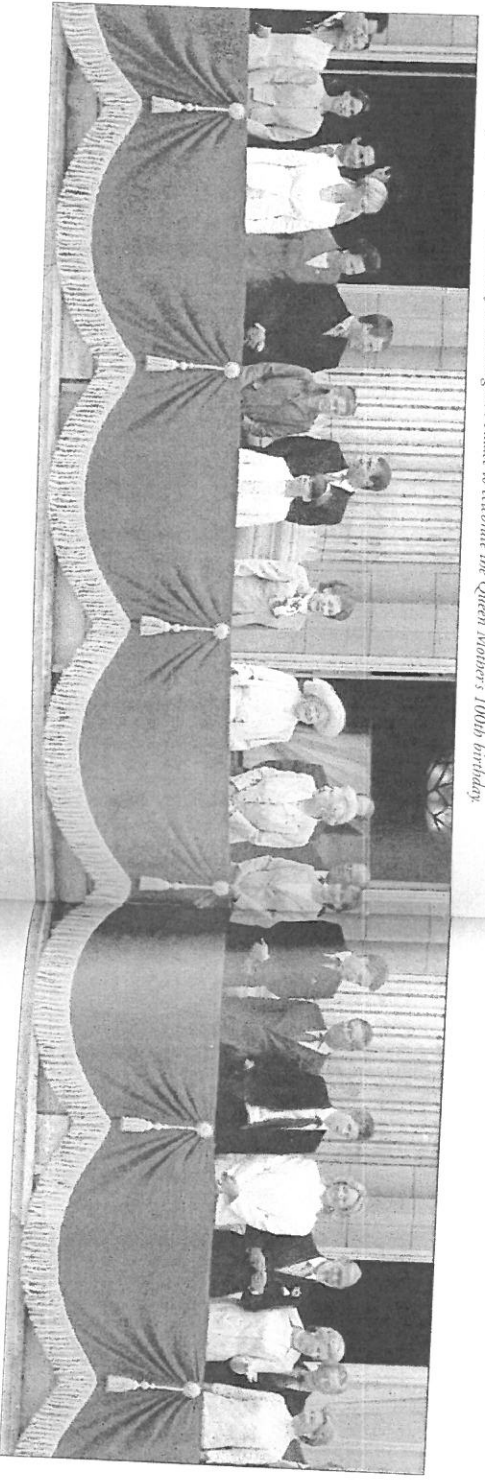
THE FAMILY

THE FAMILY

ALTHOUGH THE Queen is the head of state, at home her husband Philip, who became Duke of Edinburgh on their marriage in 1947, is head of the family and a stricter but loving father. In his duties has been the management of the royal estates. He is the patron of many charities, in particular the World Wild Fund for Nature and he founded the Duke of Edinburgh Award Scheme for young people. During World War II Philip served in the navy and was mentioned in despatches at the Battle of Cape Matapan, Italy. He is a keen sportsman and until recently played polo, sailed yachts and competed in carriage driving competitions.

Anne, the Princess Royal, who was born in 1950, inherited her father's outspokenness and for a while was unpopular with the media for her firm refusal to be taken advantage of. Her work as patron of over five hundred charities, and especially Save the Children, have made her much admired, especially as she carries out her work without a fanfare of publicity. She is also admired as a woman of spirit who has distinguished herself as a three-day event rider.

The royal family on the balcony at Buckingham Palace to celebrate the Queen Mother's 100th birthday.

representing the UK at the Montreal Olympics. Her divorce from Captain Mark Phillips was handled with quiet discretion as was her subsequent marriage to Commander Timothy Lawrence. Her children, Peter and Zara, have grown up largely out of the public eye.

Andrew, the second son of Elizabeth and Philip, born in 1960, made a career in the Royal Navy, perhaps following his father's example, though Andrew chose to be a pilot rather than follow a more deck-bound role. During the Falklands War he served as a naval helicopter pilot, and was often in the thick of the action. Since his retirement from the Royal Navy, Prince Andrew, who has been Duke of York since his marriage to Sarah Ferguson in 1986, has taken on many more public duties. A role he has inherited from his second cousin, the Duke of Kent, is president of the Football Association. Prince Andrew's many duties abroad and the high life of his spirited wife eventually led to another divorce in the Royal Family, but this time a much more friendly one.

TIME LINE OF THE REIGN 1981-2002

- 1981 Prince Charles marries Lady Diana Spencer.
- 1982 Unemployment tops three million. Britain goes to war with Argentina over control of the Falkland Islands.
- 1989-90 Poll tax introduced amid widespread protest.
- 1990 Margaret Thatcher resigns as Prime Minister and is succeeded by John Major.
- 1996 Both the Prince and Princess of Wales, and the Duke and Duchess of York divorce.
- 1997 Labour Party under Tony Blair ends 18 years of Conservative government.
- Hong Kong reverts to China after 155 years of British rule.
- 1998 Structure of Millennium Dome completed.
- 1999 National Maritime Museum reopens after being refurbished.
- 2000 Queen Mother celebrates her 100th birthday.
- 2001 Prince William starts at St Andrews University.
- 2002 Queen Elizabeth marks 50 years of rule. Princess Margaret dies.

The Duke and Duchess of York are often together with their children, the Princesses Beatrice and Eugenie, on holidays at home and abroad.

Edward, the youngest of the Queen's four children, was born in 1964. After taking a degree at Cambridge, he joined the Royal Marines but decided that he was not suited to the sort of military life of action expected of sons of the monarch. Instead, he followed another interest, perhaps inherited from his royal ancestors, for art and theatre. He now has his own television production company, making documentaries, largely on royal subjects – and not always with success. On his marriage to Miss Sophie Rhys Jones, he was given the title of Earl of Wessex. For a time after their marriage, the new Countess continued with her job of public relations consultant.

Princess Margaret, the Queen's sister, always liked more glamorous aspects of life than her serious-minded sister. She had always carried out many public engagements at home and abroad for the numerous charities with which she was connected, but these activities were somewhat curbed due to ill health in her latter years. After a sense of public duty made her renounce her plan to marry a divorced man, Group Captain Peter Townsend, she married the photographer Anthony Armstrong-Jones, who was given the title Earl of Snowdon on their marriage in 1960. The couple had two children, David, Viscount Linley who has pursued a successful career as a furniture designer, and Sarah, who, as an artist, has exhibited at the Royal Academy and elsewhere. After her divorce from Lord Snowdon, Princess Margaret chose to live without a partner. Princess Margaret died in the early hours of Saturday morning on February 9, 2002, at the age of 71, following a third stroke.

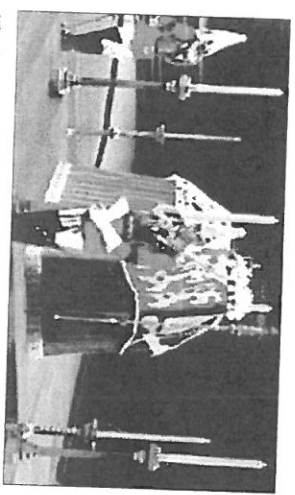

Princess Margaret always took a keen interest in the arts, particularly dance and modern art.

THE QUEEN MOTHER

1900–2002

ELIZABETH BOWES-LYON was, essentially, a family woman. Behind all the pomp and majesty which surrounded her public duties was a contented family life made sadder by the events of

The Queen Mother's coffin lying in state at Westminster Hall.

later years. There can be little doubt that the Queen Mother re-invented the idea of an active Royal Family. Her powerful personality brought about many changes including the now-ubiquitous 'walkabout'. From the day of her accession as George VI's Queen, she dedicated her life and that of her family to serving the nation and to supporting the shy and retiring King in his onerous duties as sovereign. Testing times were ahead – World War II brought the terrors of the Blitz to Britain. The King and the Queen Mother to take a back seat. But she continued to work at her royal duties, continually supporting her daughter just as she had supported her husband. As a grandmother, the Queen Mother played an active role, looking after her grandchildren when the Queen was away on official business. She was particularly close to the Prince of Wales and the two were often seen at royal engagements in her later years.

The Queen Mother died peacefully in her sleep at the age of 101, at Royal Lodge, Windsor, on Saturday 30 March, 2002, with her daughter at her bedside. This news came only six weeks after her last public appearance, at the funeral of her daughter Princess Margaret. Princess Margaret's ashes were interred with the Queen Mother's coffin, in the George VI Memorial Chapel at Windsor.

The Queen Mother lived longer than any other King or Queen in British history. The Prince of Wales said of his beloved grandmother, the Queen Mother served the UK with panache, style and unswerving dignity for nearly 80 years, enriching the life of the nation and beyond!

115

THE PRINCE OF WALES

1948-

PRINCE CHARLES has been heir to the throne for most of his life. Born in November 1948, he was just three years old when his mother became Queen. The Prince of Wales is the 21st holder of the title in 700 years – but the role of The Prince has not been defined over the centuries. It has always been for each Prince of Wales to interpret his position as he wishes.

Charles has been sometimes admired, but more often criticised, for his personal opinions as well as for his handling of the pitfalls of life for a person not aply prepared for modern society. However, as an intelligent and cultured man he has learned to adapt to his changing role without losing his individuality. During all this time he has, mostly, managed to preserve a cool and reasonable demeanour, interpreted by those who wish to do so, as lack of feeling. It is a criticism that has been largely vanquished by the care he has shown for his children, William and Harry, after the tragic death of their mother.

Charles' marriage in 1981 to the personable Lady Diana Spencer, daughter of Earl Spencer, seemed at the time an idyllic partnership and the very public breakdown of the marriage had world-wide repercussions for the Royal Family. Princess Diana's death, a year after her divorce, in a car crash in Paris which also claimed the life of her lover, Dodi El Fayed, produced a tidal wave of sentiment and criticism that threatened to engulf the whole Royal Family. Though he is well aware of his non-political role, Charles feels free to give his opinions on such matters as architecture, the environment and organic farming – which he practises at his home, Highgrove, in Gloucestershire – and is sometimes criticised for expressing an opinion at all.

Being a patron of over 500 charities and having a round of royal duties to fulfil as well as giving time to his various environmental projects, Charles has little time for leisure. However, when he does he plays polo, flies aircraft, shoots game birds, fishes for salmon and goes hunting, which some people find reprehensible.

In 1976 Charles founded the Prince's Trust out of a conviction that a way should be found to tackle the alienation of many young people in society, by encouraging challenge, adventure and self-help. Today, a decade later, fund-raising rock concerts and royal film premieres helped the Trust to hand out more than £300,000 a year in grants to disadvantaged young people between the ages of 14 and 25.

Even older is the Welsh organization set up by the Prince in 1971, two years after his Investiture, and now known as The Prince's Trust 'Bro' – from the Welsh for 'community'. It

has supported more than 4,000 projects, helping Welsh communities cope with the effects of change, backed by nearly £4 million in grants.

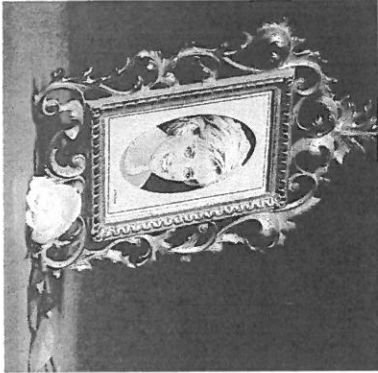
Prince Charles, Prince of Wales, in Hong Kong on 29 June 1997

PRINCE WILLIAM

PRINCE WILLIAM Arthur Philip Louis was born on June 21, 1982 at St Mary's Hospital in London. From the start his parents, the Prince and Princess of Wales, tried to give him as normal a life as possible. Prince William has one sibling, his brother Harry, who was born in 1984 and it is said that they get along well together. At first Prince William was a boisterous little boy – known to have flushed his father's shoes down the toilet, and fighting with a flower girl at his uncle Andrew's wedding. As he grew older he became more quiet and thoughtful. At age eight Prince William was sent to Ludgrove, a boarding school, where he shared a room with four other boys. He spent five years there and proved to be an excellent athlete. He was on the school soccer, basketball, and swimming teams, and became captain of hockey and rugby teams. He also participated in clay pigeon shooting and cross country running. Another of his interests was acting and he appeared in several school

Following the death of the Princess of Wales in 1997, not only did her family grieve at the terrible loss, but the whole nation was in shock as well. The Queen said it was 'a chance to show to the whole world the British nation united in grief and respect.'

plays and said in 1993 that he would like to become a professional actor.

In 1995 Prince William left Ludgrove and entered exclusive Eton College. In August of 1996 Prince Charles and Princess Diana were divorced. Prince William's housemaster at Eton, Dr. Andrew Gallely, is said to have helped William deal with the trauma, but unfortunately, a worse blow was to follow. On August 31, 1997 his mother, Princess Diana, was killed in a car crash in Paris. Prince William helped to make the arrangements for his mother's unusual funeral. It was his idea for Elton John to sing 'Candle in the Wind,' Prince William walked in the funeral procession with his father, brother and grandfather. In 2000, Prince William graduated from Eton

and passed three A-level exams. He was accepted by the University of St Andrews in Scotland. Before attending the university he spent a year travelling and pursuing educational projects. His first stop was a jungle in Belize, where he took part in military exercises with the Welsh Guards. Later that year he visited Chile which was organized by a group called Raleigh International, which takes young people on a three-month expedition that included environmental and community projects. After graduating from St Andrews, Prince William will probably be expected to follow the family tradition and enter one of the armed forces.

GOLDEN JUBILEE YEAR

The Queen's Golden Jubilee was a once in a lifetime event which marked the 50th anniversary of Her Majesty The Queen's Accession to the Throne. It was an occasion both to look back at the role that The Queen has played in the affairs of the United Kingdom and the Commonwealth over the last fifty years and also to look forwards. This special milestone has previously been achieved by only four earlier British monarchs – King Henry III, King Edward III, King George III and Queen Victoria.

The celebrations took place between May and July 2002 when Her Majesty toured the regions of England and paid visits to Scotland, Wales and Northern Ireland. The Jubilee Weekend saw the focus of national celebrations, including major events in London. In the spring and autumn of 2002 The Queen visited the Commonwealth countries including Australia, New Zealand, Jamaica and Canada.

Although the Queen's Golden Jubilee was a momentous celebration it was tinged with sadness marred by the death of the sister she loved, Princess Margaret. It was also the fiftieth anniversary of the death of her father, King George VI; the anniversary still awakens painful memories.

MATRIARCHINI I KRÓLOWA

HISTORYCZNE SIEDEM DEKAD PANOWANIA
I ŻYCIA W SŁUŻBIE NARODU.
1926-2022

Jej Wysokość Elżbieta II Aleksandra Maria, królowa Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, zamara spokojnie w posiadłości królewskiej w Balmoral w Szkocji 8 września 2022 r., pozostawiając kraj pogrążony w żałobie po rekordowych 70 latach swojej służby narodowi.

Elżbieta, najdłużej panujący monarcha w historii Wielkiej Brytanii i drugi pod tym względem na świecie, wypełniła ślubowane, które nazwała „uroczystym aktem poświęcenia” dla Wielkiej Brytanii. Jej królestw wspólnotowych oraz Wspólnoty Narodów. Przemiana Elżbiety z powściągliwej młodej księżniczki w dośkonale opanowaną osobę publiczną zachwycała świat, a jej rządy połączyły schyłkowe dni Imperium Brytyjskiego z nowoczesną Wspólnotą Narodów – grupą państw zaangażowanych we wspólne cele, takie jak pokój i demokracja, na rzecz których ciężko pracowała.

Kierowała nie tylko zmieniającym się narodem, ale i rodziną, w której nie brakowało skandali i konfliktów. Zawsze jednak na pierwszym miejscu stawiła obowiązek, jak przykazywało jej osobiste motto, które brzmiało: „Służyć”.

Elżbieta była pomostem między przeszłością a teraźniejszością. Objęła władzę w kraju, który wciąż nosił blizny po ranach II wojny światowej, i służyła

mu sumiennie przez burzliwe lata. Patrzyła, jak dawne kolonie, naznaczone przez spuściznę brytyjskich podbojów, zniewolenia i paternalizmu, wybierają niepodległość. Przez cały ten czas symbolizowała tradycję w obliczu zmian, zapewniając swemu narodowi równowagę przez siedem pełnych wydarzeń dziesięcioleci.

Po śmierci Elżbiety jej najstarszy syn Karol zasiadł na tronie jako Karol III, pierwszy od pokoleń nowy władca Zjednoczonego Królestwa.

Rodzina królowej oplakuje ciepłą i oddaną matkę, babcię i prababcię – matriarchinię, która dzielnie walczyła o swoją prywatność. Jej odejście poprzedziła śmierć męża, Filipa, księcia Edynburga. Przeżył ją nowy król i jego żona Camilla, królowa małżonka; księżniczka Anna, księżka Yorku Andrzei i księżka Edward, hrabia Wesseksu, a także ośmioro wnucząt, w tym William, księżka Walii, który jest nowym następcą tronu, oraz dwanaścioro prawnuków.

Urodzona jako Elizabeth Alexandra Mary 21 kwietnia 1926 r., przez rodzinę i przyjaciół nazywana była Lilibet. Choć wydawano się, że sprawowanie władzy nie jest jej przeznaczeniem – w chwili urodzenia była trzecią w kolejności do tronu – musiała przyjąć tę rolę po abdykacji swego wujka Edwarda VIII w 1936 r., która to decyzja zmieniła bieg jej życia.

Choć raz slynęła z opanowania, królowa miała szelmowskie poczucie humoru.

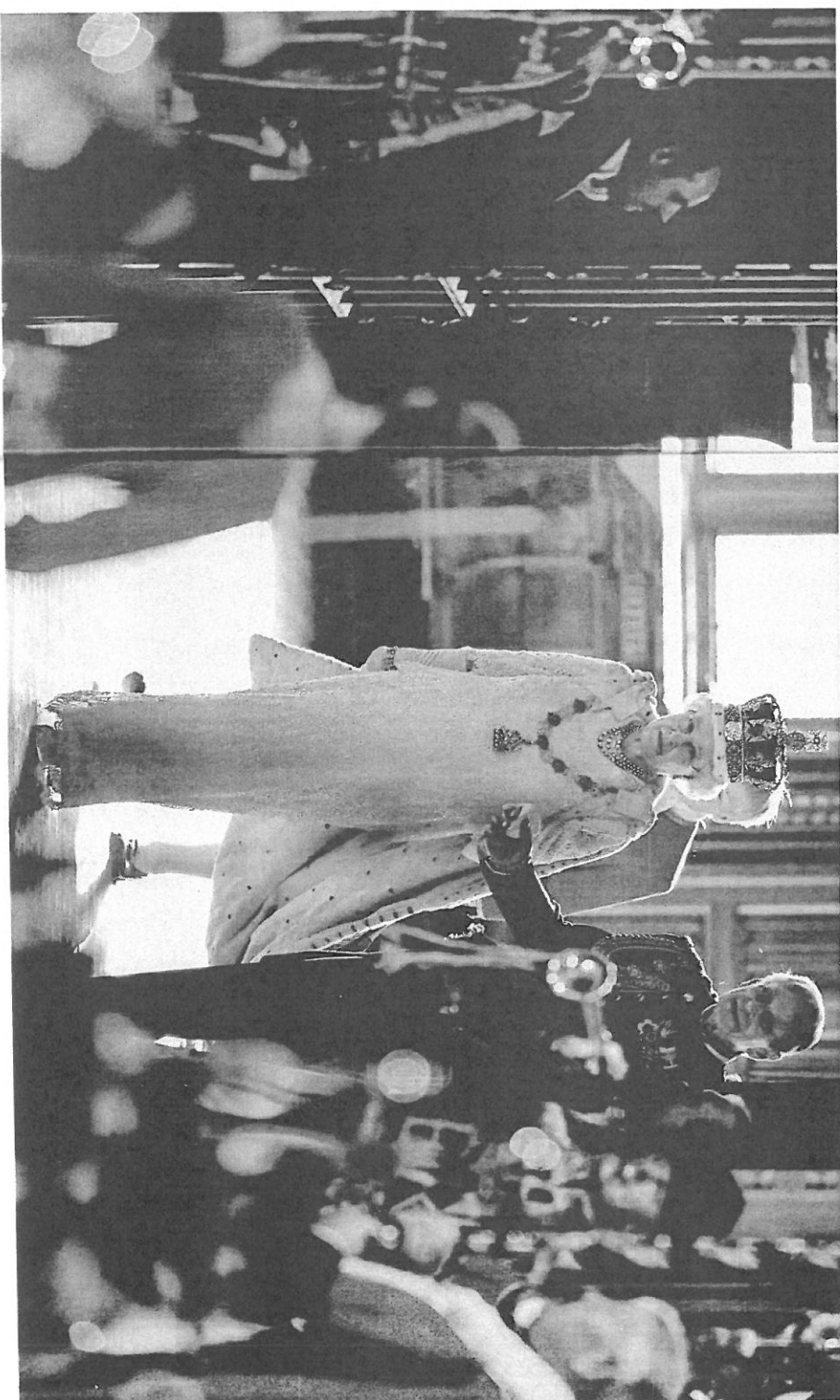

W 2007 r. królowa w towarzystwie swojego męża, księcia Filipa, przygotowuje się do uroczystego otwarcia sesji parlamentu – wydarzenia, które opuszczała rzadko.

To samo poczucie obowiązku dzieliła ze swoim ojcem, królem Jerzym VI, który stał się postacią drogą narodowi, pomimo swojej początkowej niechęci do monarchicznej roli. Podczas II wojny światowej księżniczka zerwała z tradycją, służąc w kobiecym oddziale brytyjskiej armii – jako mechanik samochodowy i kierowca. W 1952 r. jej ojciec zmarł, a ona wstąpiła na opuszczony przez tron jako Elżbieta II, 61. monarchini Anglii. 25-letnia matka dwójki dzieci (w 1947 r. wyszła za mąż za Philipa Mountbaterna) wiernie wypełniała liczne królewskie obowiązki, począwszy od dalekich podróży zagranicznych, przez coroczne uroczystości otwarcia nowej sesji parlamentu, po inspekcję wojsk w dniu jej urodzin.

Życie królowej nie ograniczało się jednak do przyjmowania wizyt dygnitarzy i uczesnictwa w rocznicowych uroczystościach. Gdy została koronowana, Elżbieta rządziła ponad 70 terytoriami zamorskimi i panowała nad siedmioma królestwami Wspólnoty Narodów uznającymi brytyjskiego monarchę za swoją formalną głowę. Obecnie liczba takich królestw (łącznie z Wielką Brytanią) wzrosła do 15. Natomiast Wspólnota Narodów, luźna grupa państw związanych z koroną brytyjską głównie poprzez swoją przeszłość jako jej kolonie, składa się z 56 krajów, w trakcie panowania Elżbiety II doszło do przemowców wydarzeń – konfliktu w Irlandii Północnej, kryzysów gospodarczych lat 70. i 80. oraz wejścia Wielkiej Brytanii do i wyjścia z Unii Europejskiej.

Choć królowa cieszyła się ogromną popularnością wśród swoich poddanych, w ostatnich dekadach stała się przed trudnymi pytaniami o sens istnienia jej dziedzicznej monarchii. Historyczne zawłaszczanie ziemi i zasobów naturalnych przez Imperium Bryty-

skie, brutalne ujarzmianie narodów, zniewalanie ludzi i ucisk rasowy były oczywiste. Królowa nigdy jednak nie uznawała historycznych niesprawiedliwosci ani nie przeprosiła za nie w imieniu korony, mimo że przyczyniły się także do jej ogromnego prywatnego bogactwa. Chociaż jej syn Karol podczas podróży do Ghany w 2018 r. nazwał brytyjską rolę w transatlantyckim handlu niewolnikami „potwornością”, która pozostawiła po sobie „nieusuwalną plamę”, świat na próżno czekał na podobne słowa z ust królowej.

Monarchini nigdy też nie potępiła publicznie członków swojej rodziny, których zachowanie spotkało się z powszechną krytyką. Milczała w przypadku

większości związanych z nimi skandali, wołając miedomówienia i ochronę wizerunku od ujawniania prawdy.

A jednak Elżbieta rządziła sumiennie – w czasie protestów i pandemii, śmierci synowej Diany i męża Filipa. Rządziła wieloletowym królestwem w świecie, który wkraczał w erę cyfrową.

Elżbieta nie mogła przewidzieć, jak długo będzie służyła narodowi, ani zmian, które będą towarzyszyć jej panowaniu. Ale robiła to przez 70 długich lat.

– Przede wszystkim – powiedziała swoim poddanym podczas pierwszego przemówienia, które jako królowa wygłosiła w 1952 r. – musimy zachować odwagę i ducha przygody, który jest najlepszą cechą młodości.

Elżbieta żyła zgodnie z tymi słowami. Bystra, energiczna i pełna wigoru aż do dnia śmierci, nigdy nie straciła z oczu zobowiązania wobec narodu, które podjęła. Była poważną młodą władczynią, która podróżowała po świecie, rozsądną kobietą w tweedowych ubraniach, gdy spędzała czas na świeżym powietrzu, impornującą, siwowłosą monarchinią w ciężkiej koronie. Była królową Elżbietą II. Dla milionów jej poddanych i wielbicieli na świecie po prostu niezastąpiona.

Więcej informacji o życiu i dziedzictwie królowej Elżbiety II na natgeo.com/queenelizabethii

Młoda, 25-letnia królowa usiadła do tego portretu w 1952 r., kilka dni po objęciu tronu.

Królowa Elżbieta II usiadła przy biurku, podejmując swoje pierwsze obowiązki jako monarchini. Zaledwie kilka godzin wcześniej była Elżbietą Windsor, teraz stała się królową Wielkiej Brytanii, głową Wspólnoty Narodów.

Był rok 1952, a ona znajdowała się w żałobie. Pomimo żalu młoda monarchini wzięła na siebie nową odpowiedzialność – z wdzięcznością i charakterystyczną umiętnością panowania nad emocjami. Siedziała wyprostowana, w pełni akceptując swoje przeznaczenie – wspominał później jej osobisty sekretarz. Kiedy zapytał ją, pod jakim imieniem będzie panować, odpowiedziała: – Oczywiście własnym.

W ciągu następnych siedmiu dekad królowa Elżbieta II pozostawiła po sobie wyraźny ślad we własnym kraju i reszcie świata. Jej droga do tronu była kręta, a rządy nekane kryzysami i wstrząsami społecznymi. Jej przeznaczeniem było jednak panowanie w czasach triumfu i smutku, konfliktów i gigantycznych zmian. Stała się najdłuższymi rządzącym brytyjskim monarchą, łącząc przeszłość z teraźniejszością i stając się symboliczną postacią na arenie światowej.

Zrządzenie królewskiego losu

Urodzona w Londynie 21 kwietnia 1926 r. Elżbieta była wnuczką króla i córka księcia – najmłodsza członkinią rodu Windsorów. Pomimo królewskiego pochodzenia brytyjski tron nie wydawał się jej przeznaczonym. Księżniczka Elżbieta Aleksandra Maria była do niego trzecia w kolejności, ale powszechnie zakładano, że jej wuj Edward zostanie królem, ożeni się i spłodzi własnych królewskich spadkoberców. Historia miała

Poprzednie strony: To zdjęcie, wykonane przez Anne Leibovitz w 2007 r., przedstawia pogodną monarchinę, której oficjalny tytuł brzmi: Elżbieta II, królowa z Bożej łaski Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz innych Jej Królestw i Terytoriów, królowa, Głowa Wspólnoty Narodów, Obronczywi Wiarę.

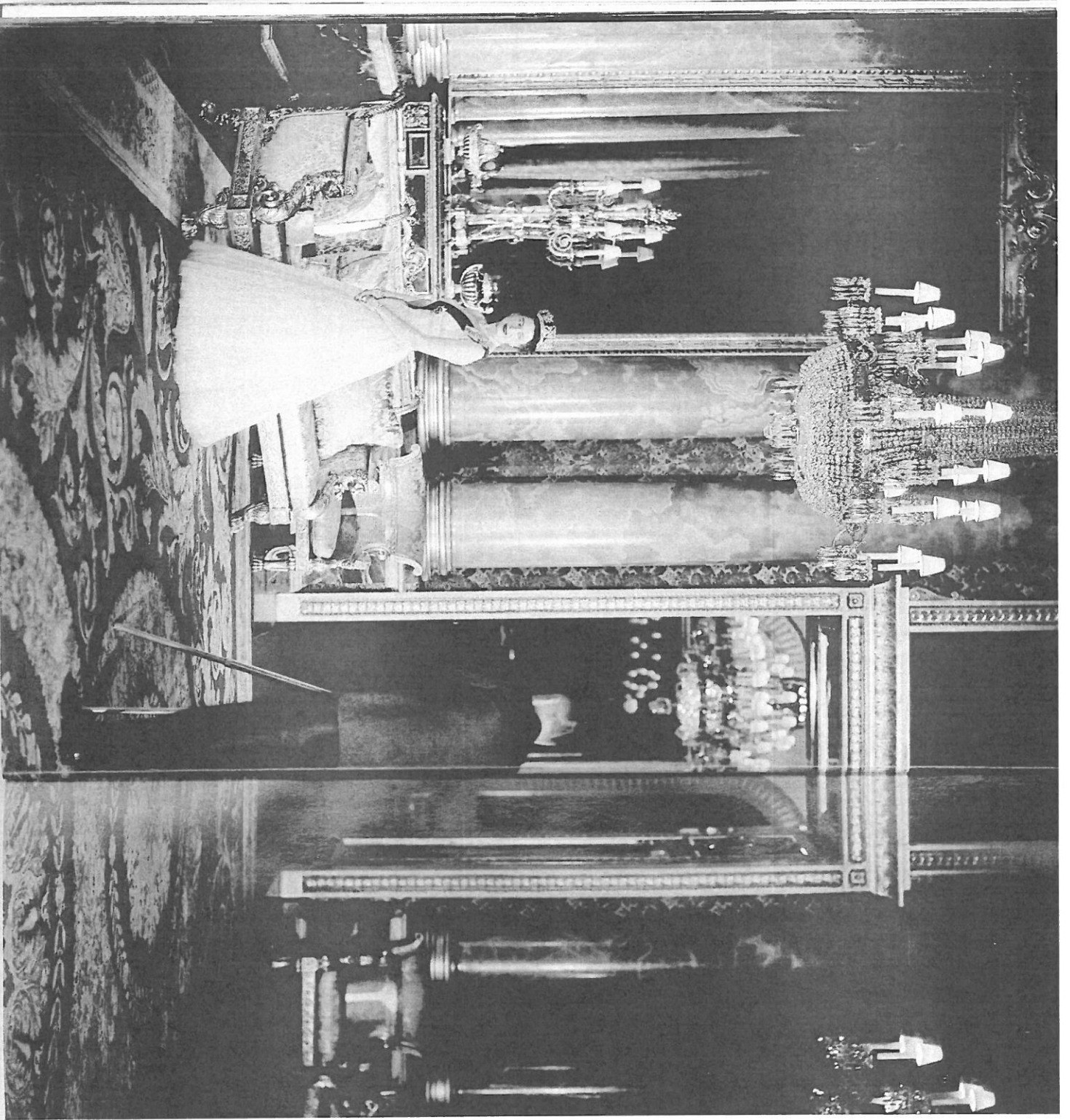
jednak wobec Elżbiety inne plany. Była dziewięcioletką, gdy jej wuj zgodnie z oczekiwaniami zasiadł na tronie jako Edward VIII. Tyle że niecały rok później abdykował, by poślubić Wallis Simpson, dwukrotnie rozwiedzioną amerykańską bywalczynię salonów. W tej sytuacji królem został ojciec Elżbiety i ta nagle okazała się następną w kolejności do objęcia steru dziedzicznej brytyjskiej monarchii.

Samotna księżniczka

Elżbieta wychowywała się spokojnie ze swą młodszą siostrą, księżniczką Małgorzatą. Kiedy jednak została następczynią tronu, na jej życie zaczęło wpływać przysze panowanie. Była kształcona prywatnie w pałacu Buckingham, mając u boku ukochaną

Księżniczka Elżbieta jedzie ze swoim wujem, przyszłym królem Edwardem VIII, przy zamku Balmoral w 1933 r. Jego abdykacja przesunęła Elżbietę na pierwsze miejsce w kolejce do tronu.

Królowa przybiera formálną pozę w pałacu Buckingham w 1955 r.
 Ponizej: Owczezna księżniczka Elzbieta bawi się w berka z młynarzami na pokładzie brytyjskiego pancernika w 1947 r.

guvernante. W przyszłych obowiązkach szkolili ją czołowi uczeni, a w sprawach religii arcybiskup Canterbury. Uczyła się również od ojca: mimo że nieśmiały i kłakający się, Jerzy VI regularnie przemawiał do swego narodu i upart się pozostać w Londynie podczas nalotów Luftwaffe w czasie II wojny światowej.

Elzbieta była dziewczynką samotną, ale obowiązkową – pewien biograf zauważył, że jej głośny i nie-mowlący płacz podczas chrztu był „ostatnią odnotowaną sytuacją, gdy uległa czemuś w rodzaju ataku złości”. Wojna jednak zmieniła jej perspektywę.

W roku 1940, w wieku 14 lat, wygłosiła swe pierwsze publiczne przemówienie, zwracając się do dzieci, które dla bezpieczeństwa zostały rozdzielone z rodzicami

Z prawej: Trzy pokolenia królowych – (od lewej) świeżo upieczona królowa Elżbieta II, królowa Maria I i Elżbieta Królowa Matka – opłakują razem śmierć Jerzego VI w 1952 r.

i ewakuowane za granicę. – My, dzieci pozostające w domu, jesteśmy pełne radości i odwagi – powie-
działa. – Staramy się... znosić niebezpieczeństwo i smutek wojny, które przypadły nam w udziale.

Miłość i wojna

Nastoletnia księżniczka wzięła udział w wojnie także w inny sposób. W 1945 r. Elizabeth przeszła do historii, kiedy została pierwszą kobietą w rodzinie królewskiej, która służyła w pełnym wymiarze godzin w brytyjskiej

Elżbieta i Filip, książę Grecji i Danii, pobrali się w roku 1947. Ich trwający 75 lata związek zakończyła dopiero śmierć księcia w 2021 r.

armii jako kierowca ciężarówki i mechanik. W tym samym roku, gdy wojna się skończyła, w mundurze dołączyła do świętującego tłumy i wnieśliwszy się w imprezujących ludzi, plawiła się w radości i poczuciu ulgi, które przyniosł pokój.

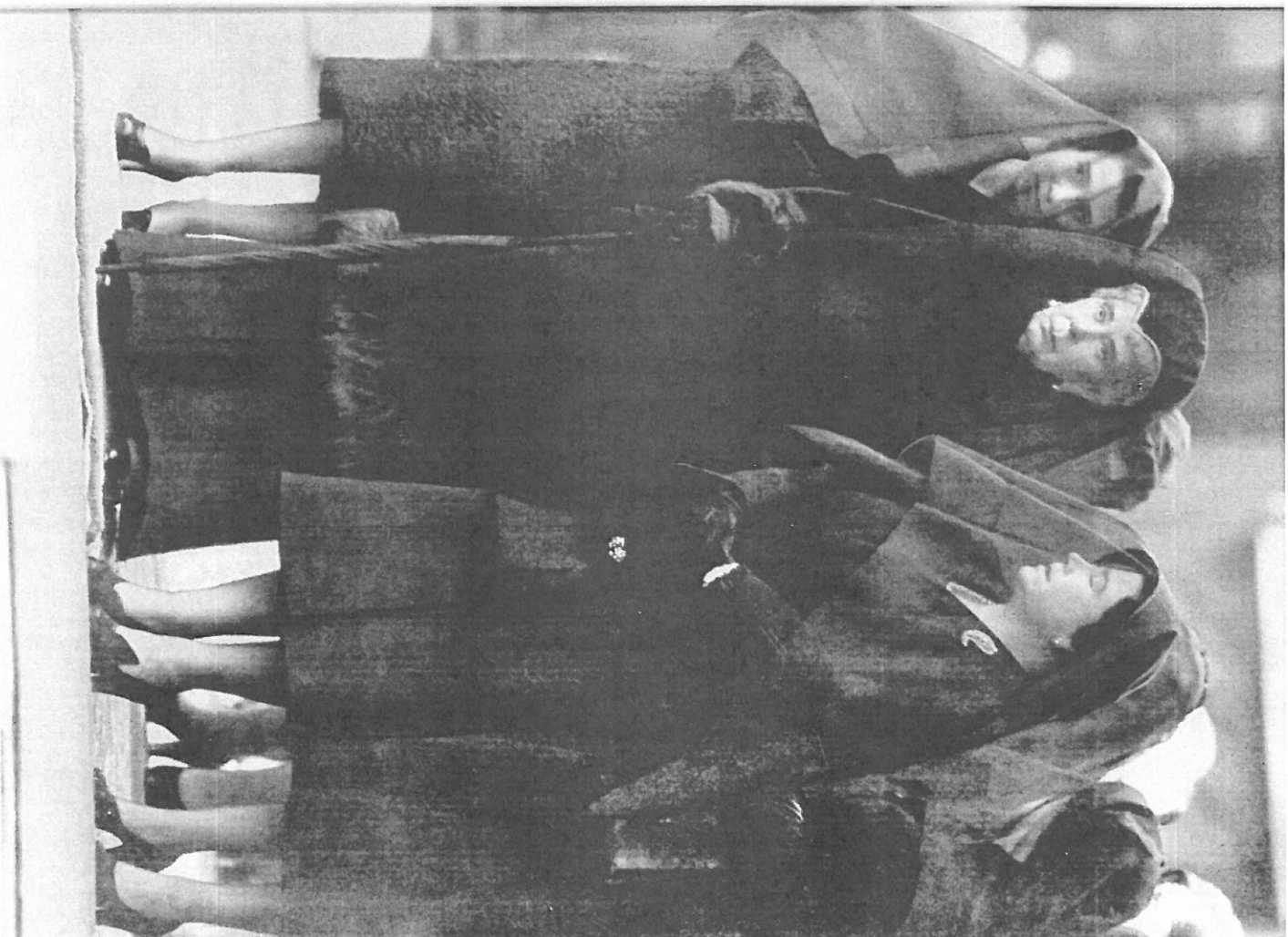
Do tego czasu zostały zasiane ziarna tego, co miało stać się 70-letnim romansen. Elżbieta i Małgorzata większą część II wojny światowej spędziły na zamku w Windsorze. Filip, książę Grecji i Danii, kuzyn Elżbiety w trzeciej linii, często zatrzymywał się tam, gdy był na przepustce z Królewskiej Marynarki Wojennej. Po wojnie ich związek rozkwitł.

Peter werwy, bezceremonialny książę – który jako młode dziecko podczas walk politycznych w Grecji został wysłany do Anglii, a w roku 1947 naturalizowany tam jako Filip Mountbatten – był mało prawdopodobną partią dla powściągliwej przyszłej królowej. Stosunkowo biedny i, jak się zdawało, pozbawiony korzeni, miał za sobą niestabilne, naznaczone traumą dzieciństwo. Ale Elżbieta była nim oczarowana, podobno zakochała się już w wieku 13 lat.

– Otarzała ją ochronna skorupa, a on ją z niej wydobyl – powiedział jeden z obserwatorów. Pobrali się w opactwie westminsterskim 20 listopada 1947 r.

Młoda królowa

Jako młoda żona i matka – Karol III urodził się w 1948, a księżniczka Anna w 1950 r. – Elżbieta zaczęła zajmować miejsce swego starzejącego się ojca. W roku 1952 wyruszyła w światową podróż w zastępstwie króla Jerzego VI. W trakcie krótkiego wyjazdu z Filipem do Kenii dotarła do niej wiadomość, że jej ojciec zmarł. Dwudziestopięcioletka była teraz królową.

Elżbieta spogląda czule na swojego prawnuka, księcia Jerzego, na oficjalnym portrecie z okazji jego chrztu w 2013 r.

Elżbieta II, 61. monarchini Wielkiej Brytanii, miała panować nad rozległym imperium i służyć jako najwyższy zwierzchnik Kościoła anglikańskiego. Gdy objęła tron, Wielka Brytania miała ponad 70 terytoriów zamorskich. Królowa była suwerenem i głową państwa królestw Wspólnotowych, w tym Kanady i Australii, a także głową Wspólnoty Narodów, stowarzyszenia suwerennych państw w większości związanych ze Zjednoczonym Królestwem poprzez historyczne brytyjskie terytoria kolonialnych. Jej rola była jednak przede wszystkim symboliczna: chociaż formalnie pełniła funkcję głowy państwa i Kościoła, w ramach monarchii konstytucyjnej Zjednoczonego Królestwa nie posiadała zdolności do uchwalania ani egzekwowania praw; miała za zadanie służyć jako symboliczna przywódczyni narodu, a nie polityczka.

Swoje obowiązki Elżbieta uważała za święte.

– Deklaruję przed wami wszystkimi, że całe moje życie, czy będzie ono długie, czy krótkie, zostanie poświęcone służbie wam i służbie naszej wielkiej imperialnej rodzinie, do której wszyscy należymy

– powiedziała w radiowym przemówieniu w dniu swoich 21. urodzin, gdy jej ojciec wciąż jeszcze był królem. Przez resztę życia miała dorzymywać tej obietnicy.

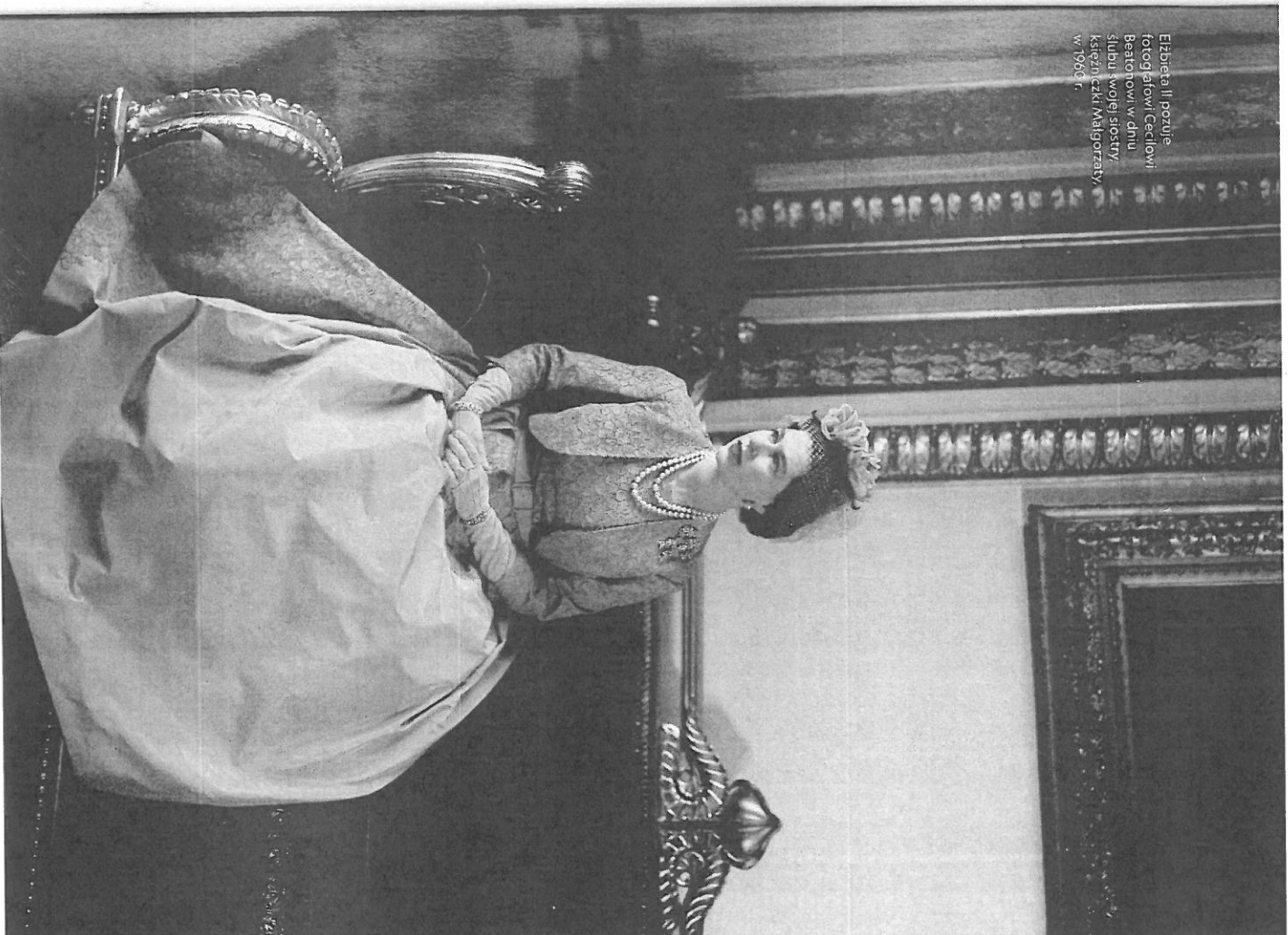
Wspaniała koronacja

Oplakując ojca i przystosowując się do życia jako królowa, Elżbieta szykowała się do być może najbardziej pamiętnego z wielu swych królewskich wystąpień: koronacji, która w czerwcu 1953 r. zgodnie z uświęconą tradycją, odbyła się w opactwie westminsterskim.

W dniu ceremonii skromna młoda królowa, ubrana w kunsztowną białą atlasową suknię, przylechała do oparcia kareta z pałacu Buckingham. Wewnątrz świątyni została pobłogosławiona i namaszczona olejem, przyodziana w królewskie szaty, po czym wzięto jej perła i jabłko.

Na koniec, po natężeniu na głowę prawie dwukilogramowej korony wysadzanej klejnotami, przyleżała hold rodzinny królewskiej i parów. Jako pierwszy uklęknął przed nią książę Filip, przysięgając, że będzie „wasalem jej życia i zdrowia”.

Elżbieta II pozuje fotografowi Cecilowi Beatonowi w dniu ślubu swojej siostry, księżniczki Małgorzaty, w 1960 r.

Z lewej: Księżniczka Elżbieta jako dziecko po raz pierwszy jechała londyńskim metrem, za namową swojej gubernantki. Tużaj, w 1969 r., jako królowa jedzie na wycockę linią Victoria.

Pełni zachwytu poddani ustawili się wzdłuż ulic Londynu, aby świętować. Nie tylko oni dostąpili udziału w pełnym majestatu wydarzeniu – za namową królowej do kościoła po raz pierwszy wpuszczono kamery telewizyjne, a koronacja była transmitowana na żywo. Szacuje się, że ceremonię oglądało ponad 20 mln ludzi w Wielkiej Brytanii, a kolejne miliony w innych krajach. Jej koronacja była pierwszym na świecie wydarzeniem telewizyjnym, które koniecznie należało zobaczyć, i zapoczątkowała nową, nowocześniejszą monarchię.

Jej zmieniające się imperium

Brytyjskie imperium przodków królowej szybko się zmieniło, gdy w latach powojennych kolejne kraje upominały się o niepodległość. Elżbieta nadal służyła jako monarchini konstytucyjna w coraz większej liczbie królestw wspólnotowych. Jako głowa Wspólnoty Narodów przewodniczyła luźnej grupie w większości byłych kolonii brytyjskich, które zakończyły kolonialną podległość Wielkiej Brytanii.

Po koronacji Elżbieta i Filip wyruszyli w bezprecedensową podróż do krajów stowarzyszonych we Wspólnocie. W jej trakcie pokonali 64 300 km i odwiedzili 13 państw. Był to pierwszy raz, gdy panujący monarcha odwiedził Australię i Nową Zelandię.

Wspólnota Narodów stała się jednym z najwalszych projektów Elżbiety. Królowa akceptowała różnorodność stowarzyszenia i utrzymywała bliskie relacje z jego przywódcami.

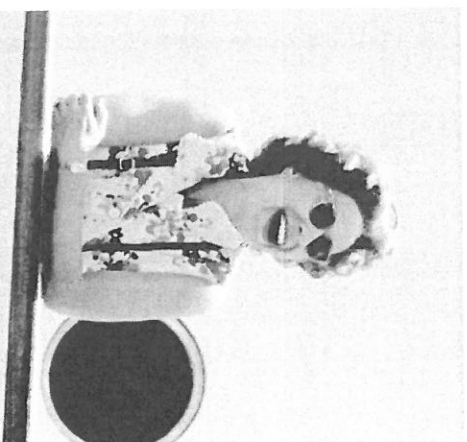
– Wspólnota w naszym nie przypomina imperiów z przeszłości – powiedziała. – Jest to całkowicie nowa koncepcja, zbudowana na najwyższych cechach ludzkiego ducha: przyjaźni, lojalności oraz pragnieniu wolności i pokoju. Tej nowej koncepcji równego

partnerstwa narodów i ras będę oddawać się sercem i duszą każdego dnia mojego życia.

Królewskie obowiązki

Naprawdę harmonogram podróży stanowił tylko część monarchszych obowiązków królowej. Chociaż brytyjski suweren musi pozostawać neutralny w sprawach państwowych, zachowuje prawo do mianowania premierów i rozpisywania wyborów powszechnych. Chociaż te obowiązki są zwykle tylko ceremonialne, stanowią kluczową częścią protokołu. Monarchowie mogą również doradzać swoim premierom lub zasięgać ich rady.

Podczas cotgodniowych spotkań z Winstonem Churchilliem w pierwszych latach po objęciu przez nią tronu premier otoczył Elżbietę opieką, a ona cieszyła

Królowa na niepozowanym zdjęciu wykonanym na pokładzie królewskiego jachtu Britannia w 1972 r.

Z ARCHIWUM

Z pracy królowej
łączyły się liczne parady
i procesje, jak ta podczas
otwarcia nowej sesji
parlamentu w 1985 r.

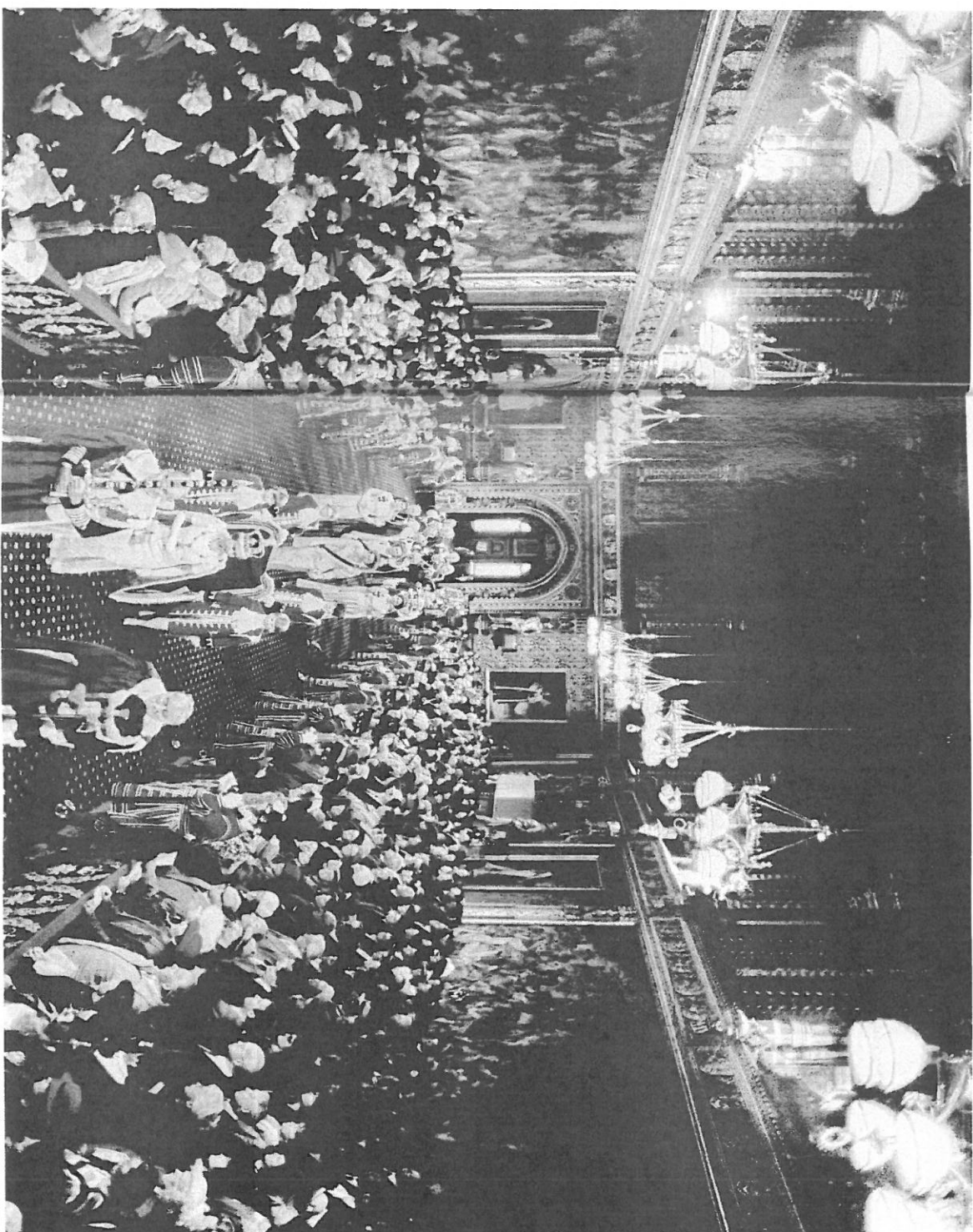
się jego sławnym poczuciem humoru. Jej osobisty sekretarz wspominał, że podczas audyencji słyszał „salwy śmiechu”, a królowa napisała, że jest „ogromnie wdzięczna” za jego wskazówki udzielane podczas pierwszych lat panowania.

„Zarozumiiała uczennica”

Mimo oficjalnej neutralności królowa miała swoich przeciwników i wkrótce zarozumiiała, że monarchię można ostro krytykować. Pierwsza taka sytuacja nastąpiła po kryzysie sueskim – katastrofalnej, krótkotrwałej inwazji Wielkiej Brytanii na Egipt w 1956 r. Szybkie fasko operacji doprowadziło do obniżenia światowego statusu Wielkiej Brytanii i spowodowało kryzys polityczny i gospodarczy.

Gdy premier Anthony Eden, który dał zielone światło dla inwazji, podał się do dymisji, Elżbieta znalazła się pod ostrzałem za to, że w wyborze jego następcy polegała na radach wąskiej grupy zaufanych osób. W 1957 r. lord Altrincham, wpływowy wydawca *National and English Review*, opublikował ostrą krytykę „tweedowych” doradców Elżbiety. Potem przypuścił atak na samą królową, narzekając na wszystko, od jej głosu po zachowanie „zarozumiiałej uczennicy”.

Krytyka – i wywołana przez nią debata – skłoniły królową do wprowadzenia zmian. Choć zachowała przywilej mianowania premierów przez monarchę, do końca życia zdawała się na wybór premiera przez partię polityczną. I robiąc ukłon w stronę równoprawienia, ostatecznie zniósła zwyczaj przedstawiania na dworze debutantek z wyższych sfer – wieloletniej

Klient pubu słucha słów królowej na pogrzebie Dianny, księżnej Walii, w 1997 r.

w Irlandii Północnej nadal dawały o sobie znać, zwłaszcza w obliczu Brexitu, który zagroził wymianie handlowej między Irlandią Północną a Republiką Irlandii.

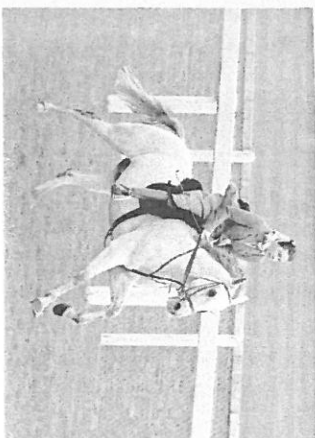
Wielka parada

Jako matka czwórki dzieci – książę Andrzej urodził się w 1960 r., a książę Edward w 1964 – królowa skrupulatnie przestrzegała swoich symbolicznych obowiązków. Co roku przewodniczyła otwarciu nowej sesji parlamentu, wygłaszając przemówienie do zgromadzonych członków Izby Gmin i Izby Lordów. Podczas swojego panowania opuściła tylko trzy wystąpienia: dwukrotnie będąc w ciąży z młodszymi synami i raz w 2022 r., gdy pojawiły się obawy o jej zdrowie.

Wydarzenia państwowe były pełne pułapek związanych z erykietą. Królową najbardziej irytowała jednak waga jej prawie dwukilogramowej imperialnej korony. – Nie możesz spojrzeć w dół, aby przyćmawić przemówienie, musisz je podnieść. Inaczej zlamie ci się kark – powiedziała BBC w filmie dokumentalnym z 2018 r. – Tak więc korony mają pewne wady, ale poza tym są dość ważne.

Z wiekiem zamiast korony królowa zaczęła nosić w parlamencie lżejszy diadem.

Inną tradycją były królewskie orędzia bożonarodzeniowe – przemówienia nadawane najpierw przez radio, a następnie emitowane przez telewizję dla publiczności na całym świecie. Podczas corocznych orędzi, które zapoczątkował jej dziadek, Elżbieta składała wyrazy podziękowania i wsparcia mieszkańcom państw Wspólnoty Narodów oraz komentowała najbardziej palące problemy danego czasu.

Z lewej: Deszcz czy słońce, królowa rzadko odwoływała publiczne wystąpienia
Ponizel: Zwanowana na punkcie koni monarchini galopuje na swoim rumaku surprise w 1961 r.

mażeństwa i separacji Karola i Diany, księżnej Wali, skłoniły Elżbietę do nazwania roku 1992 jej „annus horribilis”. W owym roku wydarzył się również katastrofalny pożar zamku w Windsorze, rozwód księżniczki Anny oraz separacja księcia Andrzeja i jego żony Sarah. Gdy w 1997 r. Diana zginęła w tragicznym wypadku samochodowym ścigana przez paparazzi, jej teściowa została potępiona za pozorny brak emocji. Ale prywatnie królowa wyraziła swój żal, pisząc do zaprzyjaźnionej osoby, że śmierć Diany była „ogromnie smutna”. Gdy to się stało, chroniła swoich wnuków, Williama i Harry’ego, i opiekowała nimi.

Panować nad emocjami

Kłopoty Elżbiety na tym się nie skończyły. Jej syn książę Andrzej był powiązany z nieślubnym amerykańskim finansistą Jeffreyem Epsteinem i oskarżony o napaścowanie seksualne nieletniej, którą Epstein rzekomo mu stręczył. Pod rosnącą presją opinii publicznej i po szeroko krytykowanym wywiadzie telewizyjnym, w którym książę Andrzej bagatelizował działania Epsteina i zaprzeczal wszelkim wyroczeniom, w listopadzie 2019 r. wycofał się on z życia publicznego, a w styczniu 2022 r. zwrócił królowej swoje królewskie patronaty i tytuły wojskowe.

W styczniu 2020 r. książę Harry i jego żona Meghan ogłosili, że opuszczają rodzinę królewską i stają się niezależni finansowo. Twierdzili również, że Meghan, która jest dwurasowa, była traktowana rasistowsko przez członków królewskiego wąskiego grona. Chociaż wycofanie się pary do USA podobno było ciosem dla królowej, monarchini utrzymywała relacje z księciem i księżną Sussexu i mówiłono, że była „uradowana”, iż para dała swemu drugiemu dziecku na imię Lilibet.

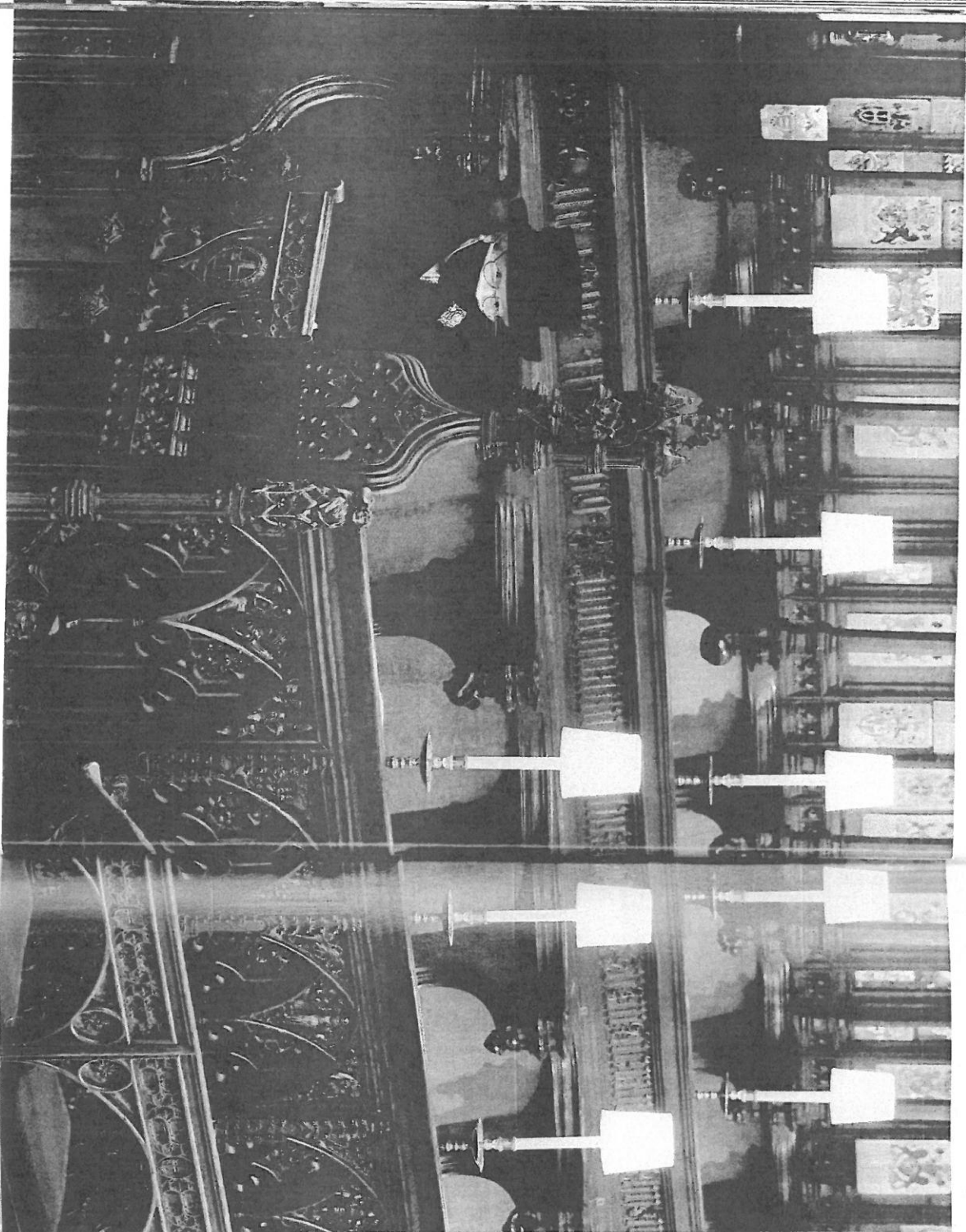
Wreszcie były jubileusze – rocznicowe obchody jej coraz dłuższego panowania. W latach jubileuszowych królowa często podróżowała do krajów Wspólnoty Narodów, by pozdrowić swoich poddanych, kładąc nacisk na jedność i rozwój jej narodu oraz Wspólnoty.

W roku 1969 przewodniczyła bardzo osobistej ceremonii: inwestyturze jej najstarszego syna Karola na księcia Wali. Gdy syn ukląkł przed nią w zamku Caernarfon, włożyła mu na głowę wysadzaną klejnotami koronę i przedstawiła go Walijczykom jako ich księcia.

Problemy rodzinne

Królowa przeżyła wiele prób zamachów, ale były one prawdopodobnie mniej traumatyczne niż konflikty rodzinne, które wstrząsnęły jej życiem osobistym i podważyły zaufanie społeczeństwa do monarchii.

Siostra królowej, księżniczka Małgorzata, wywołała skandal, gdy w 1976 r. tabloidy opublikowały zdjęcie jej zabawy z kochankiem. Chociaż rozwód Małgorzaty wywołał zgorszenie w rodzinie, Elżbieta przyzwoliła na to rozstanie. A była to zaledwie zapowiedź nadchodzących konfliktów. Konsekwencje burzliwego

Ze względu na surowe ograniczenia związane z COVID-19 królowa Elżbieta samotnie zegnła księcia Filipa na jego pogrzebie w 2021 r.

Kolejny cios nadszedł w roku 2021, gdy Filip zmarł w wieku 99 lat. Zdjęcia królowej siedzącej samotnie podczas pogrzebu męża – z powodu restrykcji pandemicznych – były jaskrawym obrazem jej straty.

Podczas wszystkich tych wydarzeń królowa prezentowała swą spokojną oblicze.

Choć ściśle zachowywała prywatność, Elżbieta była też ciepła i dowcipna. Uwielbiała swoje corgi i cieszyła się letnimi wyjazdami do Balmoral w Szkocji, gdzie chodziła na długie spacery, jeździła range roverem i odwiedzała królewskie kucyki. Zapalona amazonka, była stałą bywalczynią pokazów i wyszcigów konnych, a do lat 90. można ją było zobaczyć w siodle.

Ale kobieta, która w wieku zaledwie 25 lat zobowiązała się służyć swojemu krajowi, nigdy nie przedstawiała o nim myśleć. Do połowy lat 90. pozostała aktywna i zaangażowana w wydarzenia publiczne i nigdy nie rezygnowała ze swoich obowiązków jako królowej.

– To są rzeczy, których w jej wieku nie powinna robić, a jednak wciąż je robi – powiedział jej wnuk książę Harry w wywiadzie z 2012 r.

Co więc ta żywotna królowa robiła ze swoim pokonującym ograniczenia życiem? Podobno żartowała:

– Muszę być widziana, aby we mnie wierzono.

Elżbieta potrafiła znaleźć humor w swoim skomplikowanym losie. A dla tych, którzy ją kochali, była kimś więcej niż symboliczną przywódczynią.

– W czasach, gdy był to męski świat, bardzo trudno było jej... coś zmienić – powiedział jej wnuk królowej, książę William w 2019 r. – Ale udało się jej. Zrobiła to na swój własny, wyjątkowy, zdecydowany sposób.

Więcej informacji o życiu i dziedzictwie królowej Elżbiety II na natgeo.com/queenelizabethii